ALLAH DOSTLARININ DÜNYASI

HİLYETU'L-EVLİYÂ

ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ

حلية الأولياء

وطبقات الأصفياء

Ebu Nuaym el-Isbehânî

5

MENKIBELER BÖLÜMÜ

Hilyetu'l-Evliyâ
1. baskı – İstanbul
Cilt 5
Ocak 2015
Özgün adı: Hilyetu'l-Evliyâ ve-Tabakâtu'l-Asfiyâ
Yazarı: Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-Isbehânî (öl. 430/1038).
Arapça neşirleri: 10 cilt, Kahire 1351-1357/1932-1938; Dâru's-Seâde, Mısır 1974; 12 cilt, yayına hazırlayan: Mustafa Abdülkâdir Atâ, Beyrut 1418/1997).
İSBN: 978-605-4659-10-4

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız
Redaksiyon: Yusuf Özbek
Kapak: Edib Agagjyshi
Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11
Bağcılar/ İSTANBUL
Tel: 0212.4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi
www.ocakyayincilik.com
OCAK YAYINCILIK
Millet Cad. Gülsen Apt.
No. 19 Kat: 4 D. 7
Yusufpaşa
Aksaray, İstanbul
GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

HİLYETU'L-EVLİYÂ

حلية الأولياء

وطبقات الأصفياء

EBÛ NUAYM
el-ISBEHÂNÎ

Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillah b.

İshâk el-Isbehânî

(öl. H. 430/M. 1038)

Cilt 5

İÇİNDEKİLER

Havşeb b. Müslim	7
Saîd b. İyâs el-Cureyrî	10
Fadl b. İsa er-Rakkâşî	18
Kehmes ed-Da'â	22
Atâ es-Selîmî	28
Utbetu'l-Ğulâm	48
Bişr b. Mansûr es-Selîmî	72
Abdulazîz b. Selmân	79
Abdullah b. Sa'lebe	83
Muğîre b. Habîb	85
Hammâd b. Seleme	89
Hammâd b. Zeyd	94
Ziyâd b. Abdillah en-Numeyrî	99
Hişâm b. Hassân	101
Hişâm ed-Destuvâî	108
Câfer ed-Dubay'î	112
İbn Berre	120
Avsece el-Ukaylî	129
Huzeyme Ebû Muhammed el-Âbid	131
Halîfetu'l-Abdî	133
Rabî' b. Sabîh	135
Ali b. Ali er-Rifâ'î	138
İbrâhîm b. Abdillah	140
Muâviye b. Abdilkerîm	143
Mâlik b. Enes	144

Süfyân es-Sevrî 179
Şu'be b. el-Haccâc 431
Mis'ar b. Kidâm 461
Süfyân b. Uyeyne 493
Leys b. Sa'd 583
Ali b. Sâlih ve Hasan b. Sâlih 596
Dâvud et-Tâî 604

Havşeb b. Müslim

Allah dostlarından biri de önde giden Ebû Bişr Havşeb b. Müslim'dir. O, insanları iyi tanıyan ve dünya malına değer vermeyen biridir.

(٨٤٥٧)- [١٩٧/٦] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ قَرِينٍ، قَالَ: ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: " كُنَّا جُلُوسًا إِلَى مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ ذَاتَ عَشِيَّةٍ فَجَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ مُنَادِيًا يُنَادِي، يَا أَيُّهَا النَّاسُ الرَّحِيلُ إِلَى اللَّهِ، فَرَأَيْتُ حَوْشَبًا أَوَّلُ مَنْ يَشُدُّ رَحْلَهُ فَاسْتَقْبَلَ مَالِكٌ الْقِبْلَةَ فَلَمْ يَزَلْ يَبْكِي حَتَّى صَلَّى الْعَصْرَ فَفَعَلَ ذَلِكَ فِي الصَّلَوَاتِ كُلِّهَا ثُمَّ قَالَ: ذَهَبَ حَوْشَبٌ بِالدَّسْتِ، ذَهَبَ حَوْشَبٌ بِالدَّسْتِ "

Câfer b. Süleymân bildiriyor: Bir gün öğle vakti Mâlik b. Dînâr'ın yanında oturken bir adam geldi ve şöyle dedi: "Rüyamda birinin: «Ey insanlar! Allah'a doğru yola çıkın!» diye seslendiğini işittim. Hazırlığını yapıp ilk yola düşen kişinin de Havşeb olduğunu gördüm." Bunu duyan Mâlik kıbleye döndü ve ağlamaya başladı. Ağlaması ikindi namazını kılmasına kadar sürdü. Mâlik o günü bütün namazlarından önce kıbleye dönüp ağlıyor ve şöyle diyordu: "Havşeb yerini boş bırakıp gitti! Havşeb yerini boş bırakıp gitti!"

(٨٤٥٨)- [١٩٧/٦] ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَبُو بِشْرٍ الْبَصْرِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " إِنَّ هَذَا الْحَقَّ جَهَدَ النَّاسَ وَحَالَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ شَهَوَاتِهِمْ فَوَاللَّهِ مَا صَبَرَ عَلَيْهِ إِلا مَنْ عَرَفَ فَضْلَهُ وَرَجَا عَاقِبَتَهُ "

Hasan-ı Basrî der ki: "Bu hak olan dava, insanlara ağır gelmiş ve şehvetleriyle aralarında engel oluşturmuştur. Ancak buna Allah'ın bizlere lütfunu hakkıyla bilen ve bu ağır yükün âkıbetini bekleyen kişiler sabredebilir."

(٨٤٥٩)- [١٩٨/٦] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا حَوْشَبٌ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " سَأَلْتُهُ، قُلْتُ يَا أَبَا سَعِيدٍ، رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالا فَهُوَ يَحُجُّ مِنْهُ وَيَصِلُ مِنْهُ وَيَتَصَدَّقُ مِنْهُ أَلَهُ أَنْ يَتَنَعَّمَ فِيهِ؟ فَقَالَ الْحَسَنُ: لا لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا لَهُ مَا كَانَ لَهُ إِلا الْكَفَافُ، وَيُقَدِّمُ فَضْلَ ذَلِكَ لِيَوْمِ فَقْرِهِ وَفَاقَتِهِ، إِنَّمَا كَانَ الْمُتَمَسِّكُ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَمَنْ أَخَذَ عَنْهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ كَانُوا يَكْرَهُونَ، أَنْ يَتَّخِذُوا الْعُقَدَ وَالأَمْوَالَ فِي الدُّنْيَا لِيَرْكَنُوا إِلَيْهَا، وَلِتَشْتَدَّ ظُهُورُهُمْ فَكَانُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ رِزْقٍ أَخَذُوا مِنْهُ الْكَفَافَ، وَقَدَّمُوا فَضْلَ ذَلِكَ لِيَوْمِ فَقْرِهِمْ وَفَاقَتِهِمْ، ثُمَّ حَوَائِجِهِمْ بَعْدُ فِي أَمْرِ دِينِهِمْ وَدُنْيَاهُمْ وَفِيمَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ اللَّهِ ﷻ

Havşeb b. Müslim bildiriyor: Hasan-ı Basrî'ye: "Ey Ebû Saîd! Allah birine bolca mal ihsan etmiş. Bu kişi haccını ifa eder, yakınlarını gözetir ve zekâtım da verirse bu maldan kendisi için faydalanabilir mi?" diye sorduğumda şöyle dedi: "Hayır! Tüm dünya onun olsa dahi sadece kendi ihtiyacı kadarını kullanabilir, kalanı da muhtaç ve fakir düşeceği gün (âhiret) için infak eder. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı ve onların peşinden giden tâbiîler kullanmak ve güçlenmek için mal edinmeyi mekruh görürlerdi. Allah'ın onlara bahşettiği mallardan ihtiyaçları kadarını alıp kalanını muhtaç ve fakir düşecekleri gün (âhiret) için infak ederlerdi. Bunu yaptıktan sonra din veya dünya işlerinde herhangi bir konuda mala ihtiyaç duydukları zaman da bunu Allah'tan isterlerdi."

(٨٤٦٠)- [١٩٨/٦] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا هَارُونُ، وَعَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا حَوْشَبٌ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ: " وَاللَّهِ لَقَدْ عَبَدَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ الأَصْنَامَ بَعْدَ عِبَادَتِهِمُ الرَّحْمَنَ لِحُبِّهِمُ الدُّنْيَا "

Havşeb der ki: Hasan(-ı Basrî)'nin şöyle dediğini işittim: "Vallahi İsrâil oğulları, Rahmân'a taptıktan sonra dünyayı çok sevdikleri için putlara taptılar."

(٨٤٦١)- [١٩٨/٦] ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، ثَنَا هَارُونُ، وَعَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالا: ثنا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا حَوْشَبٌ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ: " دَخَلَ أَهْلُ النَّارِ النَّارَ وَإِنَّ اللَّهَ ﷻ لَمَحْمُودٌ فِي صُدُورِهِمْ مَا وَجَدُوا عَلَى اللَّهِ مِنْ حُجَّةٍ وَلا سَبِيلٍ "

Havşeb der ki: Hasan(-ı Basrî)'nin şöyle dediğini işittim: "Cehennem ahalisi, içlerinden Allah'a hamd eder bir şekilde cehenneme girdiler. Ancak (cehenneme girmelerinden dolayı) Allah'a karşı ne bir bahane, ne de bir çare bulabildiler."

(٨٤٦٢)- [١٩٨/٦] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي وَعَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ.ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالُوا: ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا حَوْشَبٌ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: " ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ إِنْ قَرَأْتَ هَذَا الْقُرْآنَ، ثُمَّ آمَنْتَ بِهِ لَيَطُولَنَّ فِي الدُّنْيَا حُزْنُكَ وَلَيَشْتَدَّنَّ فِي الدُّنْيَا خَوْفُكَ وَلَيَكْثُرَنَّ فِي الدُّنْيَا بُكَاؤُكَ "

Hasan(-ı Basrî) der ki: "Ey Âdemoğlu! Eğer bu Kur'ân'ı okuyup sonra ona inanacak olsan dünyadaki hüznün uzar, korkun şiddetlenir ve ağlaman artar."

(٨٤٦٣)- [١٩٨/٦] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ الْعَمِّيُّ، ثَنَا حَوْشَبٌ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّهُ قَالَ: " وَاللَّهِ مَا أَصْبَحَ الْيَوْمَ رَجُلٌ يُطِيعُ امْرَأَتَهُ إِلا أَكَبَّتْهُ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ "

Hasan(-ı Basrî) der ki: "Vallahi! Bugün hanımına itaat eden her erkeği hanımı yüzüstü cehenneme atar."

(٨٤٦٤)- [١٩٩/٦] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَدَائِنِيُّ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ الْعَبْدِيُّ، عَنْ حَوْشَبٍ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: " مُخَالَطَةُ الأَغْنِيَاءِ مَسْخَطَةٌ لِلرِّزْقِ "

Hasan(- Basrî) der ki: "Zenginlerle beraber olmak, kazanılacak rızka karşı öfkeleri de beraberinde getirir."

(٨٤٦٥)- [١٩٩/٦] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا إبراهيم، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْمُسْتَمْلِي، ثَنَا عَمَّارُ بْنُ عُثْمَانَ الْحَلَبِيُّ، حَدَّثَنِي حُصَيْنُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ، لِحَوْشَبٍ: يَا أَبَا بِشْرٍ، إِنْ قَدِمْتَ عَلَى رَبِّكَ قَبْلَنَا، فَقَدَرْتَ عَلَى أَنْ تُخْبِرَنَا بِالَّذِي صِرْتَ إِلَيْهِ فَافْعَلْ، قَالَ: فَمَاتَ حَوْشَبٌ فِي الطَّاعُونِ قَبْلَ عَبْدِ الْوَاحِدِ بِزَمَانٍ، قَالَ عَبْدُ الْوَاحِدِ: ثُمَّ رَأَيْتُهُ فِي مَنَامِي، فَقُلْتُ: يَا أَبَا بِشْرٍ، أَلَمْ تَعِدْنَا أَنْ تَأْتِيَنَا؟، قَالَ: بَلَى إِنَّمَا اسْتَرَحْتُ الآنَ، فَقُلْتُ: كَيْفَ حَالُكُمْ؟، فَقَالَ: نَجَوْنَا بِعَفْوِ اللَّهِ، قَالَ: قُلْتُ: فَالْحَسَنُ، قَالَ: ذَاكَ فِي عِلِّيِّينَ لا يُرَى وَلا يَرَانَا، قُلْتُ: فَمَا الَّذِي تَأْمُرُنَا بِهِ، قَالَ: " عَلَيْكُمْ بِمَجَالِسِ الذِّكْرِ وَحُسْنِ الظَّنِّ بِمَوْلاكَ، وَكَفَاكَ بِهِمَا خَيْرًا "، رُوِيَ عَنِ الْحَسَنِ وَغَيْرِهِ

Abdülvâhid b. Zeyd, Havşeb'e: "Ey Ebû Bişr! Şayet bizden önce Rabbine kavuşacak olursan ve oradaki durumunu bize bildirme gibi bir imkânın olursa bunu yap!" dedi. Bir zaman sonra da Havşeb vebadan dolayı Abdülvâhid'den çok zaman önce öldü. Abdülvâhid anlatıyor:

Öldükten sonra Havşeb'i rüyamda gördüm. Ona: "Ey Ebû Bişr! Bize geleceğine dair söz vermemiş miydin?" diye sorduğumda: "Evet! Ama ancak şimdi rahatlayıp fırsatını buldum!" dedi. Ona: "Oradaki durumunuz nasıl?" diye sorduğumda: "Allah'ın da bağışlamasıyla kurtulduk!" dedi. Ona: "Peki, ya Hasan?" diye sorduğumda: "Hasan İlliyyûn katında. Ne biz onu görebiliyoruz, ne de o bizi görebiliyor!" dedi. Ona: "Bize ne yapmamızı tavsiye edersin?" diye sorduğumda ise şöyle dedi: "Zikir meclislerinde bulunmaya, Allah'tan yana da hüsnü zan içinde olmaya çalışın! Bu ikisinin hayrı sana yetecektir!"

Takrîb 1394, Takrîb 1338, Takrîb 1570

Saîd b. İyâs el-Cureyrî

Allah dostlarından biri de mâbuda olan inancında mutmain, verdiği sözleri yerine getirmeye dikkat eden Saîd b. İyâs el-Cureyrî Ebû Mes'ûd'dur.

(٨٤٦٩)- [٦/٢٠٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبَانَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ سَلامِ بْنِ أَبِي مُطِيعٍ، قَالَ: وَكَانَ مِنْ مَشَايِخِ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، وَكَانَ قَدِمَ مِنَ الْحَجِّ، فَجَعَلَ أَتَيْنَا الْجُرَيْرِيَّ، يَقُولُ: " أَبْلانَا اللَّهُ فِي سَفَرِنَا كَذَا وَأَبْلانَا فِي سَفَرِنَا كَذَا، ثُمَّ قَالَ: كَانَ يُقَالُ إِنَّ تَعْدَادَ النَّعَمِ مِنَ الشُّكْرِ "

Sellâm b. Ebî Mutî' bildiriyor: Basra ahalisinin hocalarından olan ve henüz hacdan yeni gelen Cureyrî'nin yanına vardık. Cureyrî: "Bu yolculuğumuzda Allah bizleri şöyle şöyle sınadı, böyle böyle sınadı" demeye başladı. Ardından da: "Denilir ki, nimetleri saymak da şükürdendir" dedi.

(٨٤٧٠)- [٦/٢٠٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ الزُّهْرِيُّ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، قَالَ: " كَانُوا يَجْعَلُونَ أَوَّلَ نَهَارِهِمْ لِقَضَاءِ حَوَائِجِهِمْ وَإِصْلاحِ مَعَايِشِهِمْ، وَآخِرَ النَّهَارِ لِعِبَادَةِ رَبِّهِمْ وَصَلاتِهِمْ "

Saîd el-Cureyrî der ki: "Öncekiler, günlerinin başını ihtiyaçlarını ve geçimlerini temin etmek için, sonunu ise Rablerine ibadete ve namaza ayırırlardı."

(٨٤٧١)- [٦/٢٠٠] حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدِ بْنُ جَبَلَةَ، ثنا محمد، ثنا رَجَاءُ بْنُ الْجَارُودِ، ثنا عَفَّانُ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، قَالَ: كُنَّا نَأْتِي سَعِيدًا الْجُرَيْرِيَّ أَيَّامَ الْعَشْرِ، فَيَقُولُ هُوَ: " هِيَ أَيَّامُ شُغْلٍ وَابْنُ آدَمَ إِلَى الْمَلالَةِ أَقْرَبُ "

Ebû Avâne bildiriyor: Zilhicce ayının ilk on günü içerisinde Saîd el-Cüreyrî'nin yanına gelirdik. O da bize: "Bugünler çokça amellerin yapılması gereken günlerdir; ancak insanoğlu bu yönde tez usanıyor!" derdi.

(٨٤٧٢)- [٦/٢٠٠] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، ثنا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ، قَالا: ثنا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي السَّلِيلِ، قَالَ: قَالَ لِي غُنَيْمُ بْنُ قَيْسٍ: " كُنَّا نَتَوَاعَظُ فِي أَوَّلِ الإِسْلامِ بِأَرْبَعٍ اعْمَلْ فِي

فَرَاغِكَ لِشُغْلِكَ، وَاعْمَلْ فِي صِحَّتِكَ لِسَقَمِكَ، وَاعْمَلْ فِي شَبَابِكَ لِكِبَرِكَ، وَاعْمَلْ فِي حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ "

Ğuneym b. Kays der ki: "İslam'ın ilk dönemlerinde şu dört şeyi, birbirimize öğütlerdik: Boş zamanında meşgul olacağın zamanın işini yap. Sıhhatinde hastalık zamanın için çalış. Gençliğinde, ihtiyarlığın için çalış. Hayatında da ölümün için iş yap."

(٨٤٧٣)- [٦/٢٠٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، ثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، قَالَ: " سَمِعَ مُطَرِّفٌ رَجُلا، يَقُولُ: أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، قَالَ: فَلَعَلَّكَ لا تَفْعَلُ "

Cureyrî der ki: Mutarrif bir adamın: "Allah'tan bağışlanma diler ve tövbe ederim" dediğini işitti ve: "Belki de sen bunu yapmayacaksın" dedi.

(٨٤٧٤)- [٦/٢٠١] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ يُوسُفَ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَمِيلٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ، ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا سَعِيدٌ الْجُرَيْرِيُّ، قَالَ: " لَمَّا سُيِّرَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ قَيْسٍ، إِلَى الشَّامِ شَيَّعَهُ إِخْوَانُهُ، فَلَمَّا كَانَ يَظْهَرُ الْمِرْبَدُ، قَالَ: إِنِّي دَاعٍ فَأَمِّنُوا، قَالُوا: هَاتِ فَلَقَدْ كُنَّا نَسْتَبْطِئُ هَذَا مِنْكَ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ مَنْ وَشَى بِي وَكَذَبَ عَلَيَّ وَأَخْرَجَنِي مِنْ مِصْرِي وَفَرَّقَ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَانِي، اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَأَصِحَّ جِسْمَهُ وَأَطِلْ عُمْرَهُ "

Saîd el-Cureyrî bildiriyor: Âmir b. Abdillah b. Abdikays, Şam bölgesine sürüldüğü zaman kardeşleri onu yolcu etmeye çıktılar. Medine yakınlarındaki Mirbed bölgesine geldiği zaman yanındakilere: "Ben dua edeyim, sizler de duaya âmin deyin!" dedi. Onlar da: "Et bakalım! Biz de senden bunu bekliyorduk!" karşılığım verdiler. Âmir şöyle dua etti: "Allahım! Beni kötüleyen, benim adıma yalan söyleyen, yurdumdan çıkmaya, kardeşlerimden ayrılmaya sebep olanın mallarını ve çocuklarını çoğalt! Ona beden sağlığı ve uzun ömürler ver!"

(٨٤٧٥)- [٦/٢٠١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ أُخْبِرْتُ عَنْ سَيَّارٍ، عَنْ هِلالِ بْنِ حَقٍ، ثَنَا سَعِيدٌ الْجُرَيْرِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ: يَا أَبَا سَعِيدٍ

الرَّجُلُ يُذْنِبُ، ثُمَّ يَتُوبُ، ثُمَّ يُذْنِبُ، ثُمَّ يَتُوبُ، ثُمَّ يُذْنِبُ، ثُمَّ يَتُوبُ حَتَّى مَتَى؟ قَالَ: " مَا أَعْلَمُ هَذَا إِلا أَخْلاقَ الْمُؤْمِنِينَ "

Saîd el-Cureyrî der ki: Hasan-ı Basrî'ye: "Ey Ebû Saîd! Kişi günah işleyip tövbe ediyor, sonra bir daha günah işleyip yine tövbe ediyor. Sonra bir daha günah işliyor ve yine tövbe ediyor. Peki, bu nereye kadar devam edebilir ki?" diye sorduğumda: "Ben bunun, müminin taşıması gereken ahlâkından olduğunu düşünüyorum" dedi.

(٨٤٧٦)- [٢٠١/٦] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ بَحْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَارِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ الْجُرَيْرِيِّ، قَالَ: " أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى عِيسَى عَلَيْهِ السَّلامُ: تَزْعُمُ أَنَّكَ لا تَسْأَلُنِي شَيْئًا، فَإِذَا قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ، فَقَدْ سَأَلْتَنِي كُلَّ شَيْءٍ "

Saîd el-Cureyrî der ki: Allah, Hz. İsa'ya: "Sen, benden bir şey istemediğini sanmaktasın. Oysa sen: «Maşallah» dediğin zaman benden her şey istemiş olursun" diye vahyetti.

(٨٤٧٧)- [٢٠١/٦] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، ثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ بَعْضِ أَشْيَاخِهِ أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ أَبْصَرَ رَجُلا فِي جَنَازَةٍ، وَهُوَ يَقُولُ: جَنَازَةُ مَنْ هَذَا؟ فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: " هَذَا أَنْتَ، هَذَا أَنْتَ، يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾ "

Saîd, hocalarını birinden bildiriyor: Ebû'd-Derdâ, bir cenaze görüp: "Bu kimin cenazesi?" diye soran bir adama rastlayınca ona şöyle karşılık verdi: "Bu senin cenazen! Zira Allah şöyle buyurur: **"Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler."**[1]

(٨٤٧٨)- [٢٠١/٦] ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا سَعِيدٌ، أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ حُبِسَ عَامًا عَنِ الْغَزْوِ، فَدَفَعَ إِلَى رَجُلٍ دَرَاهِمَ وَأَمَرَهُ، أَنْ يَقْسِمَهَا فِي النَّاسِ وَدَفَعَ إِلَيْهِ صُرَّةً، وَقَالَ لَهُ: " انْظُرْ رَجُلا يَسِيرُ حُجْزَةً مِنَ النَّاسِ وَفِي هَيْئَتِهِ بَذَاذَةٌ فَضَعِ الصُّرَّةَ فِي يَدِهِ، قَالَ: فَمَضَى الرَّجُلُ فَصَنَعَ مَا

---

[1] Zümer Sur. 30

أَمَرَهُ وَنَظَرَ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ يَسِيرُ حُجْزَةً مِنَ النَّاسِ وَفِي هَيْئَتِهِ بَذَاذَةٌ فَوَضَعَ الصُّرَّةَ فِي يَدِهِ، فَقَالَ: فَمَا نَظَرَ إِلَيْهِ وَرَفَعَ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: أَرَاكَ لا تَنْسَى حُذَيْرَكَ فَاجْعَلْ حُذَيْرًا لا يَنْسَاكَ، قَالَ: فَرَجَعَ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: وَلِيُّ النِّعْمَةِ رَبُّهَا "

İsmâîl b. İbrâhîm, Saîd'den bildiriyor: Kendisine ulaşan bir habere Ebu'd-Derdâ bir yıl boyunca savaştan mahrum edilmişti. O da bir adama dirhemler vererek insanlara taksim etmesini emretmişti. Ayrıca ona bir kese vererek: "İnsanlardan ayrı yürüyen kılığı perişan bir adam görürsen bu keseyi ona ver" demiş. Adam yola çıkıp emrettiği şekilde yaptıktan sonra dediği vasıfta birini aramaya başlamış. Bir de bakmış ki insanlardan ayrı yürüyen, kılığı perişan biri. Bunun üzerine keseyi ona vermiş. Adam keseyi verene bakmadan gözlerini semaya dikip: "Bakıyorum günahtan sakınan kimseyi unutmuyorsun. Günahtan kaçanı da seni unutmayanlardan eyle" demiş. Adam Ebu'd-Derdâ'nın yanına dönüp durumu haber verince, Ebu'd-Derdâ: "Nimetin velisi Rabbidir" demiş.

(٨٤٧٩)- [٦/٢٠٢] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُؤَذِّنُ، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا حَبَّانُ بْنُ هِلالٍ، ثَنَا سَعِيدٌ، حَدَّثَنِي مَنْ، سَمِعَ وَهْبَ بْنَ مُنَبِّهٍ، يَقُولُ: " كَانَ مَلِكٌ مِنْ مُلُوكِ الأَرْضِ أَرَادَ أَنْ يَرْكَبَ إِلَى الأَرْضِ فَدَعَا بِثِيَابٍ يَلْبَسُهَا فَجِيءَ بِثِيَابٍ فَلَمْ تُعْجِبْهُ، فَقَالَ: ائْتُونِي بِثِيَابٍ كَذَا وَكَذَا، حَتَّى عَدَّ أَصْنَافًا مِنَ الثِّيَابِ كُلُّ ذَلِكَ لا يُعْجِبُهُ، حَتَّى جِيءَ بِثِيَابٍ وَافَقَتْهُ فَلَبِسَهَا، ثُمَّ قَالَ: جِيئُونِي بِدَابَّةٍ كَذَا فَجِيءَ بِهَا فَلَمْ تُعْجِبْهُ، ثُمَّ قَالَ: جِيئُونِي بِدَابَّةٍ كَذَا فَجِيءَ بِهَا فَلَمْ تُعْجِبْهُ، حَتَّى جِيءَ بِدَابَّةٍ وَافَقَتْهُ فَرَكِبَهَا، فَلَمَّا رَكِبَهَا جَاءَ إِبْلِيسُ فَنَفَخَ فِي مَنْخَرِهِ نَفْخَةً فَعَلاهُ كِبْرًا، قَالَ وَسَارَ وَسَارَتِ الْخُيولُ مَعَهُ، قَالَ فَهُوَ رَافِعٌ رَأْسَهُ لا يَنْظُرُ إِلَى النَّاسِ كِبْرًا وَعِظَمًا، فَجَاءَهُ رَجُلٌ ضَعِيفٌ رَثُّ الْهَيْئَةِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلامُ وَلَمْ يَنْظُرْ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ إِنَّهُ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً فَلَمْ يَسْمَعْ كَلامَهُ، قَالَ فَجَاءَ حَتَّى أَخَذَ بِلِجَامِ دَابَّتِهِ، فَقَالَ أَرْسِلْ لِجَامَ دَابَّتِي، فَقَدْ تَعَاطَيْتَ مِنِّي أَمْرًا لَمْ يَتَعَاطَهُ مِنِّي أَحَدٌ، قَالَ: إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً، قَالَ: أَنْزِلُ فَتَلَقَّانِي، قَالَ: لا الآنَ، قَالَ: فَقَهَرَهُ عَلَى لِجَامِ دَابَّتِهِ فَلَمَّا رَأَى أَنَّهُ قَدْ قَهَرَهُ، قَالَ: حَاجَتُكَ؟، قَالَ: إِنَّهَا سِرٌّ أُرِيدُ أَنْ أُسِرَّهَا إِلَيْكَ، قَالَ فَأَدْنَى رَأْسَهُ إِلَيْهِ فَسَارَّهُ، قَالَ: أَنَا مَلَكُ الْمَوْتِ، قَالَ:

فَانْقَطَعَ وَتَغَيَّرَ لَوْنُهُ وَاضْطَرَبَ لِسَانُهُ، ثُمَّ قَالَ: دَعْنِي حَتَّى آتِيَ أَرْضِي هَذِهِ الَّتِي خَرَجْتُ إِلَيْهَا وَأَرْجِعُ مِنْ مَوْكِبِي، ثُمَّ تَمْضِي فِي أَمْرِكَ، قَالَ وَاللَّهِ لا تَرَى أَرْضَكَ أَبَدًا وَلا وَاللَّهِ لا تَرْجِعُ مِنْ مَوْكِبِكَ هَذَا أَبَدًا، قَالَ دَعْنِي حَتَّى أَرْجِعَ إِلَى أَهْلِي فَأَقْضِي حَاجَةً إِنْ كَانَتْ، قَالَ: لا وَاللَّهِ لا تَرَى أَهْلِكَ وَثَقَلَكَ أَبَدًا، قَالَ فَقَبَضَ رُوحَهُ مَكَانَهُ فَخَرَّ كَأَنَّهُ خَشَبَةٌ " (٨٤٨٠)- [٢٠٢/٦] قَالَ الْجُرَيْرِيُّ وَبَلَغَنِي أَيْضًا أَنَّهُ لَقِيَ عَبْدًا مُؤْمِنًا فِي تِلْكَ الْحَالِ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلامَ، فَقَالَ: إِنَّ لِي إِلَيْكَ حَاجَةً، قَالَ: هَلُمَّ فَاذْكُرْ حَاجَتَكَ، قَالَ: إِنَّهَا سِرٌّ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَكَ، قَالَ فَأَدْنَى إِلَيْهِ رَأْسَهُ لِيُسَارِّهِ بِحَاجَتِهِ فَسَارَّهُ، فَقَالَ: " أَنَا مَلَكُ الْمَوْتِ، مَرْحَبًا وَأَهْلا مَرْحَبًا بِمَنْ طَالَتْ غَيْبَتُهُ عَلَيَّ، فَوَاللَّهِ مَا كَانَ فِي الأَرْضِ غَائِبٌ أَحَبَّ إِلَيَّ أَنْ أَلْقَاهُ مِنْكَ، قَالَ: فَقَالَ لَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ: اقْضِ حَاجَتَكَ الَّتِي خَرَجْتَ لَهَا، قَالَ: مَا لِي حَاجَةٌ أَكْبَرُ عِنْدِي وَلا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ لِقَاءِ اللَّهِ، قَالَ: فَاخْتَرْ عَلَى أَيِّ شَيْءٍ أَقْبِضُ رُوحَكَ، قَالَ: وَتَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ أُمِرْتُ بِذَلِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذًا فَقَامَ وَتَوَضَّأَ، ثُمَّ رَكَعَ وَسَجَدَ فَلَمَّا رَآهُ سَاجِدًا قَبَضَ رُوحَهُ

Vehb b. Münebbih der ki: Eskilerden bir kral, krallığının bir bölgesine gitmek istedi. Giymek için giysi istedi. Getirilen giysiyi ise beğenmedi. "Bana şu vasıflarda giysiler getirin!" diyerek giymek istediği giysilerin çeşidini söyledi. Ancak getirilen bütün giysileri beğenmedi. Sonunda hoşuna gidecek giysiler geldi, onları giydikten sonra da: "Bana şu özelliklerde bir binek getirin" dedi. Ona binek getirdiler; ama beğenmedi. "Bana şu şu özelliklerde bir binek getirin!" dedi. Dediği şekilde bir binek getirildi; ama yine beğenmedi. Sonunda hoşuna giden bir binek getirdiler ve bindi. O esnada şeytan gelip burnunun içine kibir üfleyince kralın bütün vücudunu gururla doldurdu. Sonra kral, askerleriyle birlikte halkın arasında büyüklenerek yürümeye başladı. Ancak gururundan dolayı etrafındaki insanlara dahi bakmaya tenezzül etmiyordu. O sırada zayıf, üstü başı perişan bir adam çıkageldi ve krala selam verdi. Ancak kral onun selamını almadığı gibi yüzüne bile bakmadı. Adam krala: "Senden bir isteğim var" deyip kendisini dinlemesi için atının dizginlerinden tuttu. Kral: "Atımın dizginlerini bırak! Zira daha önce kimsenin yapmaya cesaret edemediği bir şeyi yapıyorsun" deyince, adam yine: "Senden bir isteğim var" dedi. Kral:

"Bekle, konakladığım zaman yanıma gelir söylersin" deyince, adam: "Hayır, şimdi söylemem gerekiyor!" karşılığını verdi ve bineğin dizginlerinin bırakmadı. Kral, adamın dizginleri bırakmayacağını anlayınca adama: "İsteğin nedir söyle!" diye sordu. Adam: "Sana söyleyeceğim sırdır ve bunu sadece sana söylemek istiyorum" dedi ve başını ona doğru yaklaştırarak: "Ben ölüm meleğiyim" diye ekledi. Bunun üzerine kralın soluğu kesildi, rengi attı, dili dolaştı ve: "Bana izin ver de geldiğim ülkeme geri döneyim; sonra beni ölüler kervanına katarsın" dedi. Ancak ölüm meleği: "Hayır! Vallahi ne ülkeni bir daha görebileceksin, ne de buradan geri dönebileceksin" karşılığını verdi. Kral: "İzin ver de aileme döneyim, bir ihtiyaçları varsa gidereyim" dedi. Ancak ölüm meleği: "Hayır! Allah'a yemin olsun ki bundan böyle ne aileni, ne de mal-mülkünü asla göremeyeceksin" karşılığını verdi ve oracıkta kralın canını aldı. Kralın cesedi bir kütük gibi cansız yere düştü.

Ravi Cüreyrî der ki: Yine bana aktarılana göre ölüm meleği aynı yerde mümin bir kulla karşılaştı. Ona selam verince mümin kul selamını aldı. Ölüm meleği ona: "Senden bir isteğim var" deyince, mümin: "Gel ve ihtiyacın nedir söyle" karşılığını verdi. Ölüm meleği: "Bu benimle senin aranda bir sırdır" deyince mümin, bu sırrı duymak için başını meleğe doğru yaklaştırdı. Ölüm meleği: "Ben ölüm meleğiyim" deyince mümin: "Hoş geldin sefalar getirdin. Gelişi geciken kişi hoş gelmiş! Allah'a yemin olsun ki, yeryüzünde en çok kavuşmayı dilediğim kişi sensin" karşılığını verdi. Ölüm meleği: "Önce halletmek için çıktığın işini bitir" deyince, mümin: "Benim şu an Allah'a kavuşmaktan daha önemli bir ihtiyacım ve isteğim yoktur" karşılığını verdi. Ölüm meleği: "Ruhunu sen hangi durumdayken almamı istersin?" deyince, mümin: "Bunu yapabilir misin ki?" diye sordu. Ölüm meleği: "Evet, bunu sağlamak için emir aldım" karşılığını verince, mümin: "O halde müsaade et" deyip kalktı. Abdest alıp rükûya vardı, secde etti. Ölüm meleği müminin secde ettiğini görünce o haldeyken ruhunu teslim aldı.

(٨٤٨١)- [٦/٢٠٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ بَحْرٍ الأَسَدِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ أَبِي الْحَوَارِيِّ، يَقُولُ: عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، قَالَ: بَيْنَا دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ عَلَى بَابِ مَجْلِسِهِ جَالِسٌ وَمَعَهُ جَلِيسٌ لَهُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ مَرَّ بِهِ رَجُلٌ فَاسْتَطَالَ عَلَيْهِ فَغَضِبَ جَلِيسُهُ الإِسْرَائِيلِيُّ، فَقَالَ لَهُ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ: " لا تَغْضَبْ فَإِنِّي قَدْ عَلِمْتُ أَنِّي قَدْ أَحْدَثْتُ بَيْنِي وَبَيْنَ رَبِّي حَدَثًا، فَسَلَّطَ عَلَيَّ هَذَا فَدَعْنِي حَتَّى أَدْخُلَ وَأَتَنَصَّلُ إِلَى رَبِّي مِنَ الْحَدَثِ الَّذِي كَانَ مِنِّي، حَتَّى يَعُودَ هَذَا فَيُقَبِّلَ أَسْفَلَ قَدَمَيَّ "، قَالَ: فَدَخَلَ وَتَوَضَّأَ وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، وَاعْتَذَرَ إِلَى رَبِّهِ ﷻ مِنَ الْحَدَثِ الَّذِي مِنْهُ، ثُمَّ عَادَ إِلَى مَجْلِسِهِ وَعَادَ الرَّجُلُ نَادِمًا فَانْكَبَّ يُقَبِّلُ رِجْلَ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ، وَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ اغْفِرْ لِي، فَقَالَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلامُ: " اذْهَبْ فَقَدْ عَلِمْتُ مِنْ أَيْنَ أُتِيتُ "

Cureyrî der ki: Hz. Dâvud meclisinin kapısı yanında İsrâil oğullarından bir kişiyle oturmuşken bir adam yanına uğradı ve kendisine kötü sözler söyledi. Bunun üzerine İsrâil oğullarından olan adam öfkelenince, Dâvud: "Öfkelenme, ben Rabbimle aramda bir şey ihdas ettim ve Rabbim bana bu adamı musallat etti. Bırak ta içeri girip Rabbime ihdas etmiş olduğum şeyden kendisine yöneleyim. Öyle ki bu dönüp ayaklarımın altını öpsün" dedi. Sonra içeri girip abdest aldı ve iki rekat namaz kılarak ihdas etmiş olduğu şeyden dolayı Rabbinden özür diledi. Dâvud geri çıkınca, adam da pişman olarak geri döndü ve: "Ey Allah'ın Peygamberi! Beni bağışla" diyerek Dâvud'un ayaklarını öpmeye başladı. Dâvud: "Haydi git, ben senin nereden gönderildiğini biliyorum" dedi.

(٨٤٨٢)- [٦/٢٠٣] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَارِثِ، ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا الْجُرَيْرِيُّ، قَالَ: بَلَغَنَا، أَنَّ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلامُ سَأَلَ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلامُ: " أَيُّ اللَّيْلِ أَفْضَلُ؟ "، فَقَالَ: مَا أَدْرِي إِلا أَنَّ الْعَرْشَ يَهْتَزُّ مِنَ السحرِ.

Cureyrî der ki: Bize ulaşana göre Hz. Dâvud, Cibrîl'e: "Hangi gece en faziletli gecedir?" diye sorunca, Cibrîl: "Seher vaktinde Arş'ın sallandığından başka bir şey bilmiyorum" karşılığını verdi.

Cureyrî, Tâbiûndan rivâyetlerde bulunmuştur. Ayrıca Sahabeden olan Ebû't-Tufayl'a yetişmiştir.

Takrîb 3089, Takrîb 3035, Takrîb 1987, Takrîb 4211, Takrîb 4376, Takrîb 4383-a, Takrîb 4383-b, Takrîb 4383-c, Takrîb 4383, Takrîb 3451, Takrîb 2457, Takrîb 3780

Fadl b. İsa er-Rakkâşî

Allah dostlarından biri de samimi olarak öğüt veren, çirkin şeylerden arınmış olan, kazanmaya bakan ve bağış almayı sevmeyen Fadl b. İsa er-Rakkâşî'dir.

(٨٤٩٥)- [٦/٢٠٦] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي الْحَارِثِ الْهَمْدَانِيُّ، ثَنَا مَحْبُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ النُّمَيْرِيُّ النَّحْوِيُّ، ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْمُغِيرَةِ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ الْفَضْلُ بْنُ عِيسَى: " أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الدَّارَ الَّتِي أَصْبَحْنَا فِيهَا دَارٌ بِالْبَلاءِ مَحْفُوفَةٌ وَبِالْفَنَاءِ مَوْصُوفَةٌ، كُلُّ مَا فِيهَا إِلَى زَوَالٍ وَنَفَادٍ بَيْنَا أَهْلُهَا مِنْهَا فِي رَخَاءٍ وَسُرُورٍ إِذْ صَيَّرَتْهُمْ فِي وَعْثَاءٍ وَوُعُورٍ، أَحْوَالُهَا مُخْتَلِفَةٌ وَطَبَقَاتُهَا مُنْصَرِفَةٌ، يُضْرَبُونَ بِبَلائِهَا، وَيُمْتَحَنُونَ بِرَخَائِهَا، الْعَيْشُ فِيهَا مَذْمُومٌ، وَالسُّرُورُ فِيهَا لا يَدُومُ، وَكَيْفَ يَدُومُ عَيْشٌ تُغَيِّرُهُ الآفَاتُ، وَتَنُوبُهُ الْفَجِيعَاتُ، وَتُفْجِعُ فِيهَا الرَّزَايَا، وَتَسُوقُ أَهْلَهَا الْمَنَايَا، إِنَّمَا هُمْ بِهَا أَعْرَاضٌ مُسْتَهْدَفَةٌ، وَالْحُتُوفُ لَهُمْ مُسْتَشْرِفَةٌ تَرْمِيهِمْ بِسِهَامِهَا وَتَغْشَاهُمْ بِحِمَامِهَا، وَلا بُدَّ مِنَ الْوُرُودِ بِمَشَارِعِهِ وَالْمُعَايَنَةِ لِفَظَائِعِهِ، أَمْرٌ سَبَقَ مِنَ اللَّهِ فِي قَضَائِهِ وَعَزَمَ عَلَيْهِ فِي إِمْضَائِهِ، فَلَيْسَ مِنْهُ مَذْهَبٌ وَلا عَنْهُ مَهْرَبٌ، أَلا فَأَخْبِتْ بِدَارٍ يَقْلِصُ ظِلُّهَا وَيَفْنَى أَهْلُهَا، إِنَّمَا هُمْ بِهَا سَفْرٌ نَازِلُونَ وَأَهْلُ ظَعْنٍ شَاخِصُونَ، كَأَنْ قَدِ انْقَلَبَتِ الْحَالُ وَتَنَادَوْا بِالارْتِحَالِ فَأَصْبَحَتْ مِنْهُمْ قِفَارًا، قَدِ انْهَارَتْ دَعَائِمُهَا وَتَنَكَّرَتْ مَعَالِمُهَا وَاسْتَبْدَلُوا بِهَا الْقُبُورَ الْمُوحِشَةَ الَّتِي اسْتُبْطِنَتْ بِالْخَرَابِ وَأُسِّسَتْ بِالتُّرَابِ، فَمَحَلُّهَا مُقْتَرِبٌ وَسَاكِنُهَا مُغْتَرِبٌ بَيْنَ أَهْلٍ مُوحِشِينَ وَذَوِي مَحِلَّةٍ مُتَشَاسِعِينَ، لا يَسْتَأْنِسُونَ بِالْعُمْرَانِ، وَلا يَتَوَاصَلُونَ تَوَاصُلَ الإِخْوَانِ، وَلا يَتَزَاوَرُونَ تَزَاوَرَ الْجِيرَانِ، قَدِ اقْتَرَبُوا فِي الْمَنَازِلِ وَتَشَاغَلُوا عَنِ التواصلِ، فَلَمْ أَرَ مَثَلَهُمْ جِيرَانُ مَحِلَّةٍ لا يَتَزَاوَرُونَ عَلَى مَا بَيْنَهُمْ مِنَ الْجِوَارِ وَتَقَارُبِ الدِّيَارِ،

وَأَنِّي ذَلِكَ مِنْهُمْ وَقَدْ طَحَنَهُمْ بِكَلْكَلِهِ الْبِلَى، وَأَكَلَتْهُمُ الْجَنَادِلُ وَالثَّرَى، وَصَارُوا بَعْدَ الْحَيَاةِ رُفَاتًا، قَدْ فُجِعَ بِهِمُ الأَحْبَابُ وَارْتُهِنُوا فَلَيْسَ لَهُمْ إِيَابٌ، وَكَانَ قَدْ صِرْنَا إِلَى مَا صَارُوا فَنُرْتَهَنُ فِي ذَلِكَ الْمَضْجَعِ، وَيَضُمُّنَا ذَلِكَ الْمُسْتَوْدَعُ، يُؤْخَذُ بِالْقَهْرِ وَالاعْتِسَارِ وَلَيْسَ يَنْفَعُ مِنْ شَفَقٍ الْحَذَارُ، وَالسَّلامُ، قَالَ: قُلْتُ لَهُ: فَأَيُّ شَيْءٍ كَتَبْتَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: لَمْ أَقْدِرْ لَهُ عَلَى الْجَوَّابِ "

Ubeydullah b. Ebi'l-Muğîre el-Kureşî bildiriyor: Fadl b. İsa bana şöyle bir mektup yazdı: "İçinde bulunduğumuz dünya, musibetlerle çevrelenmiş, fanilik ile nitelenmiş bir dünyadır. İçindeki her şey de bir yok oluşa doğru gitmektedir. İnsanlar rahatlık ve huzur içindeyken zorluklar ve sıkıntılarla dünya onları birer enkaz haline getirir. Dünyanın değişik halleri ve dönüşümlü aşamaları vardır. İnsanlar onun musibetleriyle karşılaşır, rahatlığıyla da sınanırlar. İçinde yaşamak yerilmiştir ve verdiği huzur da daimi değildir. Felaketlerle sürekli değişen, biten her acının ardından yenisi gelen, felaket ve musibetlerle insanları helake doğru sürükleyen bir yaşam nasıl sürekli ve daimi olabilir ki? İnsanlar dünyada nişandaki hedefler gibidirler. Ecel onları karşılayıp oklarını atar ve ölüme sürükler. Bu hedefe herkes gelecek ve bu acılarla karşılaşacaktır. Bu, Allah tarafından kararı alınmış ve takdir edilmiş bir durum olup, bundan başka bir yere gidiş veya bundan kaçış yoktur. Gölgesi giderek daralan ve ahalisi yok olan bir dünyayı değersiz gör. İnsanlar bu dünyada konaklamış birer yolcu gibidirler ve sonunda kalkıp ayrılacaklardır. Konaklama süreleri dolmuş ve yola düşmek için çağrı yapılmıştır. Konakladıkları yer, onlardan sonra duvarları yıkılmış, şekli şemalı tanınmaz hale gelmiş harabeye döner.

Oradan da harabeler içinde topraktan yapılmış ürkütücü mezarlara girerler. Oraya gidiş de pek yakındır. Öylesi bir yerin sakini, ürküten ve hayli geniş olan bir mekânın yabancısı gibidir. Oradaki yapılar içinde herkes yalnızdır. Kardeşler gibi birbirleriyle iletişim kurmaz, komşular gibi birbirlerini ziyaret edemezler. Mekân olarak yan yana bulunmalarına rağmen birbirleriyle görüşmeye fırsatları olmaz. Aynı mekân ve civarda olmalarına rağmen onlar gibi birbirlerini ziyaret edemeyen başka bir mahalle

sakini de görmüş değilim. Ama bunu nasıl yapabilsinler ki? Çürümüşlüğün ağırlığı altında un ufak olmuşlar, toprak ve nem tarafından yenip bitirilmişlerdir. Diriyken cesede dönüşmüşler, sevenlerini üzmüşler; ama dönüşü de olmayan bir yerde bağlanıp kalmışlardır. Biz de onların gittikleri yerlere gidecek, yattıkları yerde yatacak ve o kuytu yerler, bizleri de saracaktır. Zorla da olsa, isteyerek te olsa oraya götürüleceğiz. Önlem almanın ve endişelenmenin de bir yararı olmayacaktır. Bâki selam."

Ravi der ki: Ubeydullah'a: "Peki, cevap olarak sen ona ne yazdın?" diye sorduğumda: "Buna cevap olarak bir şey yazmaya gücüm yetmedi" karşılığını verdi.

(٨٤٩٦)- [٦/٢٠٧] حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الضَّبِّيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْجَوْهَرِيُّ، ثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْمُقْرِئُ، ثَنَا الأَصْمَعِيُّ، وَالْعُتْبِيُّ، قَالا: ثنا عُتْبَةُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: مَرَّ فَضْلٌ الرَّقَاشِيُّ وَأَنَا مَعَهُ، بِمَقْبَرَةٍ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا الدِّيَارُ الْمُوحِشَةُ، " الَّتِي نَطَقَ بِالْخَرَابِ فَنَاؤُهَا، وَشُيِّدَ فِي التُّرَابِ بِنَاؤُهَا فَمَحَلُّهَا مُقْتَرِبٌ وَسَاكِنُهَا مُغْتَرِبٌ فِي مَحِلَّةِ الْمُتَشَاغِلِينَ لا يَتَوَاصَلُونَ تُوَاصَلَ الإِخْوَانِ وَلا يَتَزَاوَرُونَ تَزَاوُرَ الْجِيرَانِ "

Utbe b. Hârûn anlatıyor: Ben de yanındayken, Fadl er-Rakkâşî bir mezarlığa uğradı ve: "Ey ıssız olan yer! Her yerinin harab olduğunu gösteren, yapılarının toprakla yükseldiği yer! Sakinlerini, ölüme pek yakın olan kişiler getirmiştir. Sakinlerin de, herkesin kendi derdiyle meşgul olduğu, hayattaki kardeşlerin birbirlerini ziyareti gibi ziyaretleşemeyen, hayattaki komşuların birbirine gitmesi gibi komşularına gidip gelemeyen bir mahalleye taşınmış kişilerden biridir artık."

(٨٤٩٧)- [٦/٢٠٧] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرِ بْنِ أَبَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: قَالَ فَضْلٌ الرَّقَاشِيُّ: " مَا تَلَذَّذَ الْمُتَلَذِّذُونَ وَلا اسْتَطَارَتْ قُلُوبُهُمْ بِشَيْءٍ كَحُسْنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ، وَكُلُّ قَلْبٍ لا يَجِبُ عَلَى حُسْنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ فَهُوَ قَلْبٌ مَيِّتٌ "، قَالَ الْفَضْلُ: " وَأَيُّ عَيْنٍ لا تَهْمِلُ عَلَى حُسْنِ لصَّوْتِ إِلا عَيْنُ غَافِلٍ أَوْ لاهٍ "

Fadl er-Rakkâşî der ki: "Zevk sahipleri güzel bir sesle okunan Kur'ân'dan aldıkları lezzeti hiçbir şeyden alamamış, böylesi bir ses dışında hiç bir sesle de kalpleri titrememiştir. Güzel sesle okunan Kur'ân'dan etkilenmeyen kalp de ölü bir kalptir."

Fadl der ki: "Gafilin ve akılsızın gözü müstesna hangi göz güzel bir ses karşısında yaş dökmez."

(٨٤٩٨)- [٢٠٧/٦] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُؤَذِّنُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَمَدِ بْنِ عُمَرَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُفْيَانَ ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَكِيمٍ، حَدَّثَنِي الْحَكَمُ بْنُ أَبَانَ، قَالَ: قَالَ الْفَضْلُ بْنُ عِيسَى: " إِذَا احْتُضِرَ ابْنُ آدَمَ قِيلَ لِلْمَلَكِ الَّذِي كَانَ يَكْتُبُ لَهُ كُفَّ، قَالَ: لا وَمَا أَدْرِي لَعَلَّهُ يَقُولُ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ فَأَكْتُبُهَا لَهُ "

Fadl b. İsa der ki: Âdemoğlunun ölüm anı gelince amellerini yazan meleğe: "Yeter (artık yazma)" denilir. Melek: "Hayır, nereden bileyim ki belki (ölmeden önce): «Lâ ilâhe illallah» der de onu, onun için yazarım" cevabını verir.

(٨٤٩٩)- [٢٠٨/٦] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُؤَذِّنُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ الْفَضْلُ الرَّقَاشِيّ: " إِذَا كَمَدَ الْحُزْنُ فَتَرَ، وَإِذَا فَتَرَ انْقَطَعَ "

Fadl er-Rakkâşî der ki: "Hüzün derinleştiği zaman durulur. Durulduğu zaman da kesilir."

Fadl er-Rakkâşî bir çok kişiden rivâyetlerde bulunmuştur. Rivâyetlerinin çoğu Muhammed b. el-Münkedir'dendir. Ancak ondan olan bu rivâyetlerin mutâbaâtı yoktur. Bu rivâyetlerden bazıları aşağıda zikredilmiştir.

Takrîb 4175, Takrîb 4176, Takrîb 4404, Takrîb 4336, Takrîb 4230-c, Takrîb 4294, Takrîb 3054

Kehmes ed-Da'â

(٨٥٠٧)- [٦/٢١١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا عُمَارَةُ بْنُ زَاذَانَ، قَالَ: قَالَ كَهْمَسٌ: " يَا أَبَا سَلَمَةَ، أَذْنَبْتُ ذَنْبًا فَأَنَا أَبْكِي، عَلَيْهِ مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً "، قُلْتُ: وَمَا هُوَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " زَارَنِي أَخٌ لِي فَاشْتَرَيْتُ لَهُ سَمَكًا بِدَانِقٍ، فَلَمَّا أَكَلَ قُمْتُ إِلَى حَائِطِ جَارٍ لِي، فَأَخَذْتُ مِنْهُ قِطْعَةَ طِينٍ فَمَسَحَ بِهَا يَدَهُ، فَأَنَا أَبْكِي عَلَيْهِ مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً "

Umâra b. Zâdân der ki: Kehmes b. Hasan ed-Da'â (bana) şöyle dedi: "Ey Ebû Seleme! Bir günah işledim ve bu günaha kırk yıldır ağlıyorum." (Umâra): "Ey Ebû Abdillah! Bu günah nedir?" diye sorunca şöyle karşılık verdi: "Bir kardeşim beni ziyaret etti ve bir danik'e (kuruşa) ona balık satın aldım. Balığı yiyince komşumun bahçesinden aldığım toprakla elini sildi. Ben bunun sebebiyle kırk yıldır ağlıyorum."

(٨٥٠٨)- [٦/٢١١] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا عَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا غَسَّانُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَنَفِيُّ، قَالَ: سَقَطَ مِنْ كَهْمَسٍ دِينَارٌ فِي الطَّرِيقِ فَرَجَعَ فِي طَلَبِهِ، قَالَ: فَوَجَدَهُ فَلَمَّا صَارَ فِي يَدِهِ، قَالَ: " أَحْمَدُ ! مَا أَدْرِي أَهُوَ دِينَارِي أَوْ غَيْرُهُ "

Ebû Abdurrahman el-Hanefî der ki: Yolda giderken Kehmes'ten bir dinar düştü. Kehmes onu aramak için geri döndü ve onu bulup eline alınca: "Benim dinarım bu mu, yoksa başkası mı bilmiyorum" dedi.

(٨٥٠٩)- [٦/٢١١] ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي الْهَيْثَمُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ أَصْحَابِهِ، قَالَ: كَانَ كَهْمَسٌ يُصَلِّي أَلْفَ رَكْعَةٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ، فَإِذَا مَلَّ، قَالَ لِنَفْسِهِ: " قُومِي يَا مَأْوَى كُلِّ سُوءٍ فَوَاللَّهِ مَا رَضِيتُكِ لِلَّهِ سَاعَةً قَطُّ "

Heysem b. Muâviye, yaşlı bir arkadaşından bildiriyor: Kehmes, günde bin rekât namaz kılardı. Usandığı zaman ise kendi nefsine: "Kalk ey her

kötülüğün barınağı olan nefis! Vallahi, Allah için olmadıktan sonra tek bir anlığına bile bende kalmana razı değilim!"

(٨٥١٠)- [٦/٢١١] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا غَسَّانُ بْنُ الْفَضْلِ الْعَلائِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَنَفِيُّ، قَالَ: رَأَى كَهْمَسُ بْنُ الْحَسَنِ عَقْرَبًا فِي الْبَيْتِ، فَأَرَادَ أَنْ يَقْتُلَهَا أَوْ يَأْخُذَهَا فَسَبَقَتْهُ إِلَى جُحْرِهَا، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْجُحْرِ يَأْخُذُهَا وَجَعَلَتْ تَضْرِبُهُ، فَقِيلَ: مَا أَرَدْتَ إِلَى هَذَا؟ لِمَ أَدْخَلْتَ يَدَكَ فِي جُحْرِهَا تُخْرِجُهَا؟ قَالَ: " إِنِّي أَحْمَدُ خِفْتُ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْجُحْرِ، فَتَجِيءَ إِلَى أُمِّي فَتَلْدَغُهَا، وَكَانَ يَمِينُهُ الَّذِي يَحْلِفُ بِهِ، إِنِّي أَحْمَدُ وَأَحْمَدُ "

Abdurrahman el-Hanefî bildiriyor: Kehmes b. el-Hasan evde bir akrep görünce onu öldürmek veya yakalamak istedi. Ancak akrep hızla hemen yuvasına girdi. Kehmes onu yakalamak için elini yuvaya sokunca akrep de ona vurmaya çalıştı. Ona: "Neden öyle yapıyorsun? Neden akrebi çıkarmak için elini yuvasına sokuyorsun?" diye sorduklarında: "Ben (Allah'a) hamd ederim. Akrep bana bir şey yapamaz; ama yuvasından çıkıp da annemi sokmasından korktum" karşılığını verdi. Kehmes yemin edeceği zaman: "Ben (Allah'a) hamd ederim ve yine hamd ederim" derdi.

(٨٥١١)- [٦/٢١١] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ الْغَلابِيُّ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: مَرَّ بِكَهْمَسٍ فَارِسٌ زَمَنَ الْفِتْنَةِ وَكَهْمَسٌ آخِذٌ بِعَزْلَيْ رَاوِيَةٍ، فَقَالَ: اسْقِنِي، فَقَالَ: " أَحْمَدُ رَبِّي، لَئِنْ كُنْتَ مِنْ هَؤُلاءِ مَا أَسْقَيْتُكَ "

Saîd b. Âmir der ki: Siyasi kargaşa zamanında bir atlı Kehmes'e rastladı. Kehmes'te (dökülmesin diye) su tulumunu ağzından tutmuştu. Atlı: "Bana su ver" deyince, Kehmes: "Rabbime hamd olsun. Eğer sen onlardan olsaydın sana su vermezdim" karşılığım verdi.

(٨٥١٢)- [٦/٢١٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: كَانَ كَهْمَسٌ رَجُلا صَالِحًا مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ، وَكَانَ يَعْمَلُ فِي الْجِصَاصَاتِ، وَكَانَ يُؤَذِّنُ، وَكَانَ يَقُومُ عَلَى أُمِّهِ حَتَّى مَاتَتْ، ثُمَّ خَرَجَ

فَأَقَامَ بِمَكَّةَ حَتَّى مَاتَ، وَكَانَ أَتَى السُّوقَ فَاشْتَرَى لأُمِّهِ سُكَّرًا بِدَانِقٍ فَوَضَعَ صَاحِبُ السُّكَّرِ وَزْنَ نِصْفِ دِرْهَمٍ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ جِيرَانِ صَاحِبِ السُّكَّرِ لَهُ: أَمَا تَتَّقِي اللَّهَ تَضَعُ وَزْنَ نِصْفِ دِرْهَمٍ فَقَالَ كَهْمَسٌ: " أَحْمَدُ يَعْنِي رَبَّهُ وَكَانَتْ يَمِينَهُ مَا رَأَيْتُ دَانِقًا أَكْبَرَ مِنْهُ "

Saîd b. Âmir der ki: Kehmes, Hanîfe oğullarından olan salih bir kişiydi. Kireç işinde çalışır ve ezan okurdu. Annesi ölene kadar onun bakımıyla ilgilendi. Annesinin ölümünden sonra Mekke'ye gidip oraya yerleşti ve ölene kadar orada kaldı. Bir defasında çarşıya gidip bir *dânik* karşılığında annesine hurma suyu almak istedi. Hurma suyu satan adam ona yarım dirhemlik tartınca komşu esnaftan biri: "Allah'tan korkmuyor musun? Ona yarım dirhemlik hurma suyu tartıyorsun" dedi. Kehmes: "Rabbime hamdolsun ki bu *dânik*ten daha büyüğünü görmedim" diye araya girdi. Kehmes de "Rabbine hamdolsun ki" şeklinde yemin ederdi.

(٨٥١٣)- [٦/٢١٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٌ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ نُوحٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ قَرِيبٍ، قَالَ: كَانَ كَهْمَسٌ " يَعْمَلُ فِي الْجِصِّ كُلَّ يَوْمٍ بِدَانَقَيْنِ، فَإِذَا أَمْسَى اشْتَرَى بِهِ فَاكِهَةً فَأَتَى بِهَا إِلَى أُمِّهِ "

Abdulmelik b. Karîb bildiriyor: Kehmes b. el-Hasan kireç işinde çalışır ve günde iki *dânik* alırdı. Akşam olunca da bunlarla meyve alır annesine götürürdü.

(٨٥١٤)- [٦/٢١٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنِي شَيْخٌ مِنْ بَنِي نُمَيْرٍ، قَالَ: كَانَ كَهْمَسٌ أَبَرَّ شَيْءٍ بِأُمِّهِ، قَالَ: فَكَانَ فِي جِيرَانِهِمْ عُرْسٌ فِيهِ مُخَنَّثُونَ، قَالَ: فَجَعَلُوا يَرْفَعُونَ أَصْوَاتَهُمْ يُغَنُّونَ فَكَانَ هَكَذَا يَتَكَلَّمُ أَحْمَدُ مَا تُحْسِنُونَ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِمْ سُلَيْمَانَ بْنَ عَلِيٍّ الْهَاشِمِيَّ بِصُرَّةٍ وَكَانَ يَكْسَحُ الْبَيْتَ وَيَخْدُمُ أُمَّهُ، فَأَرْسَلَ بِالصُّرَّةِ إِلَيْهِ أَحْسِبُهُ، قَالَ: " اشْتَرِ بِهَا خَادِمًا لأُمِّكَ لأَنَّهُ كَانَ مَشْغُولا بِخِدْمَتِهَا فَأَرَادَهُ عَلَى أَنْ يَأْخُذَهَا فَأَبَى، فَأَلْقَاهَا فِي الْبَيْتِ فَأَخَذَهَا وَخَرَجَ يَتْبَعُهُ، حَتَّى دَفَعَهَا إِلَيْهِ "

Ubeydullah b. Muhammed el-Kuraşî bildiriyor: Numeyr oğullarından bir ihtiyar bana şöyle anlattı: Kehmes b. el-Hasan annesine çok iyi davranırdı. Bir defasında komşularının bir düğünü oldu. Düğünde de bazı

kadınsı erkekler vardı. Yüksek sesle şarkı söylemeye başladıklarında Kehmes: "Şükür ki bunu da iyi yapamıyorsunuz!" diye söyleniyordu. Kehmes ev işlerini gördüğü ve annesinin hizmetinde bulunduğu için Süleymân b. Ali el-Hâşimî ona bir kese içinde para gönderdi ve (sanırım) şöyle dedi: "Bununla annene bir hizmetçi al!" Zira Kehmes annesinin hizmetini gördüğü için Süleymân bu parayı almasını istemişti. Ancak Kehmes almayı kabul etmedi. Süleymân da parayı eve bırakıp çıktı. Kehmes de parayı alıp Süleymân'ın peşinden gitti ve geri ona verdi.

(٨٥١٥)- [٦/٢١٢] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا محمد، ثَنَا إِسْحَاقُ، ثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، ثَنَا غَسَّانُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، حَدَّثَنِي رَجُلٌ، مِنْ قُرَيْشٍ، قَالَ: كَانَ عَمْرُو بْنُ عُبَيْدٍ يَأْتِي كَهْمَسًا يُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَيَجْلِسُ عِنْدَهُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ، فَقَالَتْ لَهُ أُمُّهُ: إِنِّي أَرَى هَذَا وَأَصْحَابَهُ وَأَكْرَهُهُمْ وَمَا يُعْجِبُونِي فَلا تُجَالِسْهُمْ، قَالَ: " فَجَاءَ إِلَيْهِ عَمْرٌو وَأَصْحَابُهُ فَأَشْرَفَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ " إِنَّ أُمِّي قَدْ كَرِهَتْكَ وَأَصْحَابَكَ فَلا تَأْتُونِي "

Ğassân b. el-Mufaddal der ki: Kureyşli bir adam bana şöyle bildirdi: Amr b. Ubeyd arkadaşlarıyla birlikte, Kehmes b. el-Hasan'ın yanına gelir onunla otururdu. Bir defasında annesi ona: "Bu adam ile arkadaşlarını görüyorum da onları hiç sevmedim ve durumlarını beğenmiyorum. Onlarla bir daha oturma!" dedi. Sonrasında Amr ile arkadaşları yine oturmak için yanına geldiklerinde karşılarına çıktı ve: "Annem senden ve arkadaşlarından hoşlanmadı. Bir daha yanıma gelmeyin" dedi.

(٨٥١٦)- [٦/٢١٢] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا مُوسَى بْنُ هِلالٍ، ثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، قَالَ: " دَخَلْنَا عَلَى كَهْمَسٍ وَهُوَ بِمَكَّةَ وَهُوَ فِي دَارٍ لِسُلَيْمَانَ بْنِ عَلِيٍّ عَلَى الْمَسْعَى، قَدِ اشْتَرَاهَا بِأَرْبَعِينَ أَلْفَ دِينَارٍ، قَالَ هِشَامٌ: وَقَدْ أَنْفَقَ عَلَيْهَا مِثْلَهَا، قَالَ: فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ الْعَصْرِ فَرَفَعَ إِنْسَانٌ رَأْسَهُ مِنْ أَصْحَابِنَا، فَنَظَرَ إِلَى سَقْفِ الْبَيْتِ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ الْمَلِكِ يَسُرُّكَ أَنَّ هَذِهِ الدَّارَ لَكَ تَأْكُلُ غَلَّتَهَا، فَقَالَ كَهْمَسٌ: لا وَاللَّهِ مَا يَسُرُّنِي لَوْ أَنَّهَا لِي بِأَرْبَعَةِ دَرَاهِمَ، قَالَ هِشَامٌ: فَلا أَرَى رَجُلا يَحْلِفُ عَلَى يَمِينٍ بَعْدَ الْعَصْرِ وَهُوَ كَاذِبٌ "

Hişâm b. Hassân der ki: Kehmes Mekke'de iken yanma gittik. O, Süleymân b. Ali'nin evinde oturmaktaydı. Süleymân bu evi kırk bin dinâra almış ve ona kırk bin dinar masraf etmişti. İkindi vaktinden sonra yanına girmiştik. Arkadaşlarımızdan biri başını kaldırıp evin tavanına baktı ve: "Ey Ebû Abdilmelik! Bu evin senin olması ve onun gelirini yemen senin sevindirir mi?" dedi. Bunun üzerine Kehmes: "Hayır vallahi, bu dört dirheme olsa dahi beni sevindirmez" dedi. Hişâm ekledi: "(Ben bu kişiyi) ikindi vaktinden sonra yalan yere yemin eden bir adam (olarak) görmüyorum."

(٨٥١٧)- [٦/٢١٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، ثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ حُمَيْدٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: كُنَّا مَعَ كَهْمَسٍ " فَدَنَا مِنَ الْمَاءِ لِيَشْرَبَ فَذَاقَهُ فَوَجَدَهُ بَارِدًا فَأَمْسَكَ، فَقَالَ " هَاكَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ تُحَاسَبُ بِفَضْلِهَا "

Abdullah b. el-Mübârek der ki: Kehmes ile beraberken içmek için suya yaklaştı. Suyun tadına bakınca soğuk olduğunu görüp içmekten vazgeçti ve: "Ey Ebû Abdirrahmân! İçme! Bu sudan bile hesaba çekileceğiz" dedi.

(٨٥١٨)- [٦/٢١٣] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ هِلالٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: قَالَ لِي كَهْمَسٌ بِمَكَّةَ: " كَانَ لِي جَارٌ يَشْتَرِي هَذَا التَّمْرَ وَالرُّطَبَ وَيَسأَلُ لِي عَنِ الْحَوَائِطِ، فَمُنْذُ مَاتَ تَرَكْتُ التَّمْرَ "

Mûsa b. Hilâl el-Abdî der ki: Kehmes, Mekke'de bana: "Bana kuru ve taze hurma satın alan ve bahçelerden toplayan bir komşum vardı. O öldüğü zamandan beri hurma yemeyi bıraktım" dedi.

(٨٥١٩)- [٦/٢١٣] ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ، صَاحِبُ الْبَصْرِيِّ، قَالَ: " اشْتَرَى كَهْمَسٌ دَقِيقًا بِدِرْهَمٍ فَأَكَلَ مِنْهُ، فَلَمَّا طَالَ عَلَيْهِ كَالَهُ، فَإِذَا هُوَ كَمَا وَضَعَهُ فَجَعَلَ بَعْدُ لا يَأْخُذُ مِنْهُ شَيْئًا إِلا نَقَصَ حَتَّى فَنِيَ "

Yahyâ b. Kesîr der ki: Kehmes, bir dirheme un aldı ve ondan yemeye başladı. Un, uzun süre bitmeyince onu tarttı ve hiç eksilmediğini gördü. Ondan sonra artık undan aldığında eksilmeye başladı ve sonunda un bitti.

(٨٥٢٠)- [٦/٢١٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا خَلَفُ بْنُ الْوَلِيدِ، حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الرَّمْلَةِ يُكْنَى أَبَا عَطَاءٍ، قَالَ: كَانَ كَهْمَسٌ يَقُولُ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ: " أَرَاكَ مُعَذِّبِي وَأَنْتَ قُرَّةُ عَيْنِي يَا حَبِيبَ قَلْبَاهُ "

Ebû Atâ der ki: Kehmes gece yarısı şöyle derdi: "Bana azab edeceğini görüyorum, sen ise benim gözümün nurusun ey kalbimin sevgilisi!"

(٨٥٢١)- [٦/٢١٣] ثَنَا أَبُو بَكْرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَوْرٍ، ثَنَا مُوسَى الرَّاسِبِيُّ، أَنَّ بُدَيْلا، وَشُمَيْطًا، وَكَهْمَسًا، " اجْتَمَعُوا فِي بَيْتِ بَعْضِهِمْ، فَقَالُوا: تَعَالُوا الْيَوْمَ حَتَّى نَبْكِي عَلَى الْمَاءِ الْبَارِدِ "

Mûsa er-Râsibî bildiriyor: Budeyl, Şumayta ve Kehmes içlerinden birinin evinde toplandılar ve: "(Soğuk sudan dahi hesaba çekileceğiz) gelin bu gün soğuk sudan dolayı ağlayalım" dediler.

(٨٥٢٢)- [٦/٢١٣] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ، ثَنَا يَحْيَى، عَنِ الأَصْمَعِيِّ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: دَخَلْتُ عِنْدَ كَهْمَسٍ الْعَابِدِ فَقَرَّبَ إِلَيْنَا اثْنَتَيْ عَشْرَةَ بُسْرَةً حَمْرَاءَ، وَقَالَ: " هَذَا الْجَهْدُ مِنْ أَخِيكُمْ، وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ "

İshâk b. İbrâhîm der ki: Kehmes'in yanma girdim. Bize on iki kırmızı taze hurma koruğu ikram etti ve: "Kardeşinizin gücünün yettiği budur. Yardım eden de Allah'tır" dedi.

Kehmes, Tâbiûnun meşhur muhaddislerinden rivâyetlerde bulunmuştur. Bu rivâyetlerden bazıları da aşağıda verilmiştir.

Takrîb 1129, Takrîb 1774, Takrîb 2114, Takrîb 4449-d, Takrîb 2559

Atâ es-Selîmî

Allah dostlarından biri de (günah işlemekten) çok korkan, temiz kalpli Atâ es-Selîmî'dir. Korku onu zayıf düşürmüş, zayıflık ta soldurmuştu. Marifet onun teminatı, korku ise bağıydı.

(٨٥٢٨)- [٦/٢١٥] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ الْحَسَنِ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحُمَيْدِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، أَخْبَرَنِي بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ نَارًا أُشْعِلَتْ، ثُمَّ قِيلَ: مَنْ دَخَلَهَا نَجَا، تُرَى كَانَ أَحَدٌ يَدْخُلُهَا؟ فَقَالَ عَطَاءٌ: " لَوْ قِيلَ ذَلِكَ لِي لَخَشِيتُ أَنْ تَخْرُجَ نَفْسِي قَبْلَ أَنْ أَصِلَ إِلَيْهَا "

Bişr b. Mansûr der ki: Atâ es-Selîmî'ye: "Eğer bir ateş yakılsa, sonra da: "Ona giren kişi kurtulur" denilse, sence ona giren olur mu?" dediğimde: "Eğer öyle bir şey bana denilse ona yetişmeden önce (sevinçten) canımın çıkmasından korkardım" karşılığını verdi.

(٨٥٢٩)- [٦/٢١٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، أَخْبَرَنِي بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ السَّلِيمِيُّ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ نَارًا أُوقِدَتْ، فَقِيلَ لِرَجُلٍ: مَنْ دَخَلَ هَذِهِ النَّارَ دَخَلَ الْجَنَّةَ، تُرَى أَنَّ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ يَدْخُلُ فِيهَا؟، قَالَ: " إِنِّي أَظُنُّ لَوْ قِيلَ لِي ذَلِكَ لَخَرَجَتْ نَفْسِي قَبْلَ أَنْ أَدْخُلَ فِيهَا فَرَحًا "

Bişr b. Mansûr der ki: Atâ es-Selîmî'ye: "Eğer bir ateş yakılsa, sonra da bir adama: "Bu ateşe giren kişi cennete girer" denilse, sence ona giren olur mu?" dediğimde: "Sanırım öyle bir şey bana denilse ona yetişmeden önce sevinçten canım çıkardı" karşılığını verdi.

(٨٥٣٠)- [٦/٢١٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلادٍ الْبَاهِلِيُّ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: قَالَ لِي عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ: " يَا أَبَا بِشْرٍ، لَوْ أَنَّ نَارًا أُجِّجَتْ، فَقِيلَ لِي ارْمِ بِنَفْسِكَ فِيهَا، لا تَصِيرُ إِلَى جَنَّةٍ وَلا إِلَى نَارٍ لَظَنَنْتُ أَنَّ نَفْسِيَ سَتَخْرُجُ فَرَحًا، قَبْلَ أَنْ أَصِيرَ إِلَيْهَا "

Bişr b. Mansûr der ki: Atâ es-Selîmî bana: "Ey Ebû Bişr! Eğer bir ateş yakılıp bana: "Kendini içine at, böylece ne cennete ne de cehenneme

gidersin" denilse, sanırım ona yetişmeden önce sevinçten canım çıkardı" dedi.

(٨٥٣١)- [٦/٢١٥] ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ وَهُوَ جَارٌ لَهُ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ إِنْسَانًا، قِيلَ لَهُ: وَقَدْ أُوقِدَتْ نَارٌ مَنْ دَخَلَ هَذِهِ النَّارَ نَجَا مِنَ النَّارِ، فَقَالَ عَطَاءٌ: " لَوْ قِيلَ لِي ذَلِكَ لَخَشِيتُ أَنْ تَخْرُجَ نَفْسِي فَرَحًا قَبْلَ أَنْ أَقَعَ فِيهَا "

Bişr b. Mansûr der ki: Atâ es-Selîmî'ye —ki Bişr, Atâ es-Selîmî'nin komşusudur—: "Eğer bir adama: «Bir ateş yakıldı, bu ateşe giren kimse cehennemden kurtulur» denilse, sence ona girer mi?" dediğimde: "Eğer öyle bir şey bana denilse ona düşmeden önce sevinçten canımın çıkmasından korkardım" karşılığını verdi.

(٨٥٣٢)- [٦/٢١٦] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا مُوسَى بْنُ هِلالٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: كُنْتُ أُوقِدُ بَيْنَ يَدَيْ عَطَاءٍ الْعَبْدِيِّ وَهُوَ السَّلِيمِيُّ فِي غَدَاةٍ بَارِدَةٍ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا عَطَاءُ يَسُرُّكَ السَّاعَةَ لَوْ أَنَّكَ أُمِرْتَ أَنْ تُلْقِيَ نَفْسَكَ فِي هَذِهِ النَّارِ، وَلا تُبْعَثُ إِلَى الْحِسَابِ، قَالَ: فَقَالَ لِي: " إِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ "، قَالَ: ثُمَّ قَالَ: " وَاللَّهِ مَعَ ذَلِكَ لَوْ أُمِرْتُ بِذَلِكَ لَخَشِيتُ أَنْ تَخْرُجَ نَفْسِي فَرَحًا قَبْلَ أَنْ أَصِلَ إِلَيْهَا "

Bişr b. Mansûr der ki: Soğuk bir sabahta Atâ es-Selîmî'nin önünde ateş yakıyordum. Ona: "Ey Atâ! Kıyamet gününde hesaba çekilmemen karşılığında sana şu ateşe girmenin emredilmesi seni sevindirir miydi?" dediğimde: "Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki evet" cevabını verdi. Sonra: "Vallahi bana böyle bir şey emredilse ona yetişmeden önce sevinçten canımın çıkmasından korkardım" dedi.

(٨٥٣٣)- [٦/٢١٦] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي رَزِينٍ، عَنْ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ، فِي بَيْتٍ وَنَارٍ قَدْ أُجِّجَتْ فِي نَاحِيَةِ الْبَيْتِ، فَقَالَ لِي: " يَا بِشْرُ، لَوْ أَنَّ قَائِلا قَالَ لِي مِنْ قِبَلِ رَبِّي خَيَّرَنِي، فَقَالَ: اخْتَرْ أَنْ تُلْقِيَ نَفْسَكَ فِي هَذِهِ النَّارِ وَلا تُبْعَثُ لِلْحِسَابِ أَمْ

تَخْرُجُ مِنَ الدُّنْيَا عَلَى حَالِكَ لا تَدْرِي إِلَى الْجَنَّةِ تَصِيرُ أَمْ إِلَى نَارٍ، قَالَ: لَظَنَنْتُ يَا بِشْرُ أَنَّ نَفْسِي سَتَخْرُجُ فَرَحًا اخْتِيَارًا لَهَا قَبْلَ أَنْ أَقَعَ فِيهَا "

Bişr b. Mansûr der ki: Atâ es-Selîmî ile birlikte bir evde idim. Evin bir tarafında bir ateş yakılmıştı. Bana şöyle dedi: "Ey Bişr! Eğer Rabbim tarafından bir kişi bana: «(Kıyamet gününde) hesaba çekilmemen karşılığında kendini şu ateşe atmak veya cennete mi cehenneme mi gideceğini bilmeden bu dünyadan ayrılmak arasında muhayyersin» dese, ey Bişr sanırım ateşi tercih ederim ve ona yetişmeden önce sevinçten canım çıkar."

(٨٥٣٤)- [٦/٢١٦] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ بِشْرِ بْنِ مَنْصُورٍ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ يُعْجِبُهُ الصِّلاءُ، فَذَكَرَ نَحْوًا مِنْ حَدِيثِ عَمْرِو بْنِ أَبِي رَزِينٍ، وَقَالَ فِي حَدِيثِهِ: " إِنِّي وَاللَّهِ الَّذِي لا إِلَهَ إِلا هُوَ، لَوْ كَانَ ذَلِكَ لَظَنَنْتُ أَنَّ نَفْسِيَ تَخْرُجُ فَرَحًا قَبْلَ أَنْ أَقَعَ فِيهَا "، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: وَكَانَ قَدْ أُقْعِدَ مِنَ الْخَوْفِ

Bişr b. Mansûr: "Atâ es-Selîmî akrabalık bağlarını gözetmeyi severdi" dedi ve Amr b. Ebî Rezîn'in rivâyetinin aynısını zikretti. Ancak rivâyetinde: "Kendisinden başka ilah olmayana yemin olsun ki eğer öyle bir şey olsaydı daha ona düşmeden önce sevinçten canım çıkardı" dedi. Abdurrahman (b. Mehdî): "O, korkudan dolayı yatalak olmuştu" diye ekledi.

(٨٥٣٥)- [٦/٢١٦] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدَةَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ رَاشِدٍ، ثَنَا مَرْجَا بْنُ وَادِعٍ الرَّاسِبِيُّ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى عَطَاءٍ السَّلِيمِيُّ وَهُوَ يُوقِدُ تَحْتَ قِدْرٍ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُنَا: أَيَسُرُّكَ أَنَّكَ أُحْرِقْتَ بِهَذِهِ النَّارِ وَلَمْ تُبْعَثْ، قَالَ: " أَوَ تُصَدِّقُونِي فَوَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي أُحْرِقْتُ بِهَا، ثُمَّ أُحْرِقْتُ، ثُمَّ أُحْرِقْتُ وَلَمْ أُبْعَثْ "

Mercâ b. Vâdi' er-Râsibî der ki: Atâ es-Selîmî'nin yanına girdiğimizde ateşin altını yakmaktaydı. Birimiz ona: "(Kıyamet gününde) diriltilmemen karşılığında bu ateşe atılmayı ister miydin" dedi. Bunun üzerine o: "Bana inanacak mısınız? Vallahi (kıyamet gününde) diriltilmemem karşılığında bu

ateşte yanmayı, sonra tekrar yanmayı sonra tekrar yanmayı isterdim" karşılığını verdi.

(٨٥٣٦)- [٦/٢١٦] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ بْنِ سُلَيْمَانَ، ثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، ثَنَا نُعَيْمُ بْنُ مُوَرِّعٍ، قَالَ: أَتَيْنَا عَطَاءً السَّلِيمِيَّ وَكَانَ عَابِدًا فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ فَجَعَلَ، يَقُولُ: " وَيْلٌ لِعَطَاءٍ، لَيْتَ عَطَاءً لَمْ تَلِدْهُ أُمُّهُ، وَعَلَيْهِ مَدْرَعَةٌ "، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى اصْفَرَّتِ الشَّمْسُ، فَذَكَرْنَا بَعْدُ مَنَازِلَنَا فَقُمْنَا وَتَرَكْنَاهُ، وَكَانَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: " اللَّهُمَّ ارْحَمْ غُرْبَتِي فِي الدُّنْيَا، وَارْحَمْ مَصْرَعِي عِنْدَ الْمَوْتِ، وَارْحَمْ وَحْدَتِي فِي قَبْرِي، وَارْحَمْ قِيَامِي بَيْنَ يَدَيْكَ "

Nuaym b. Muvarri' bildiriyor: Âbid bir zat olan Atâ es-Selîmî'nin evine gelip yanına girdik. Girdiğimizde: "Vay haline Atâ'nın! Keşke annesi Atâ'yı doğurmasaydı!" demeye başladı. Üzerine cübbe giymişti. Güneş batmak üzere sararıncaya kadar bu durumu devam etti. Sonra evlerimiz aklımıza geldi de onu öyle bırakıp oradan çıktık. Atâ dua ederken de şöyle diyordu: "Allahım! Dünyadaki bu garip halime merhamet et! Ölmek üzere yatağa düşünce bana merhamet et! Kabirdeki yalnızlığımda bana merhamet et! Dirilip de huzurunda duracağım zaman da bana merhamet et!"

(٨٥٣٧)- [٦/٢١٧] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، ثَنَا عَلِيُّ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: " تَرَكْتُ عَطَاءً السَّلِيمِيَّ بِالْبَصْرَةِ حِينَ خَرَجْتُ إِلَى هَهُنَا يَعْنِي الثَّغْرَ، ثُمَّ قَالَ عَلِيٌّ: فَمَكَثَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ أَرْبَعِينَ سَنَةً عَلَى فِرَاشِهِ، لا يَقُومُ مِنَ الْخَوْفِ وَلا يَخْرُجُ، وَكَانَ يَتَوَضَّأُ عَلَى فِرَاشِهِ، ثُمَّ قَالَ عَلِيٌّ: وَأَيُّ شَيْءٍ أَرْبَعِينَ سَنَةً؟ لَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ عَدَدَ شَعْرِ رَأْسِهِ وَجَسَدِهِ "

Ali b. Bekkâr der ki: "Buraya yani Sağr'a geldiğim zaman Atâ es-Selîmî'yi Basra'da bıraktım. O kırk yıl boyunca yatakta kaldı. Korkusundan dolayı ne kalkıyor, ne de dışarı çıkıyordu. O, yatağında iken abdest alıyordu. Onun için kırk yıl nedir ki? O başındaki saçların ve bedenindeki kılların sayısınca Allah'a itaatte bulunmuştur."

(٨٥٣٨)- [٦/٢١٧] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ صَالِحًا، وَذَكَرَ عَطَاءً السَّلِيمِيَّ، وَذَكَرَ مَا بَلَغَ الْخَوْفُ مِنْهُ فَقَالَ: " اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ خَوْفًا غَيْرَ بَاهِضٍ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ: الَّذِي يَقْرَحُ وَلا قَاطِعٍ، وَلا جَاهِدٍ، خَوْفًا مُقَوِّيًا عَلَى طَاعَتِكَ، حَاجِزٌ عَنْ مَعْصِيَتِكَ "

Ubeydullah b. Muhammed el-Kureşî der ki: Salih'in, Atâ es-Selîmî'yi zikrettiğini işittim. Ayrıca onun korkusundan bahsetti ve korktuğu zaman: "Allahım! Biz senden *bâhid* bir korku istiyoruz" diye dua ettiğini söyledi. Ravi der ki: Ubeydullah bâhid ifadesini: "Yaralamayan, kesmeyen, yormayan, taatına kuvvet veren ve masiyetinden alıkoyan bir korku istiyoruz" şeklinde açıklamıştır.

(٨٥٣٩)- [٦/٢١٧] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَوَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سُلَيْمَانَ، يَقُولُ: كَانَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ قَدِ اشْتَدَّ خَوْفُهُ، وَكَانَ لا يَسْأَلُ أَبَدًا الْجَنَّةَ، فَإِذَا ذُكِرَتْ عِنْدَهُ الْجَنَّةُ، قَالَ: " نَسْأَلُ اللَّهَ الْعَفْوَ "

Ebû Süleymân der ki: Atâ es-Selîmî'nin korkusu şiddetlenmişti. O, cenneti hiç istemezdi. Yanında cennet zikredildiği zaman: "Allah'tan bizi affetmesini dileriz" derdi.

(٨٥٤٠)- [٦/٢١٧] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، عَنْ مَنْ ذَكَرَهُ، قَالَ: " نَسِيَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ الْقُرْآنَ مِنَ الْخَوْفِ "

Muhammed b. Merzûk bu rivâyeti zikreden birinden bildirerek: "Atâ es-Selîmî korkudan Kur'ân'ı unuttu" dedi.

(٨٥٤١)- [٦/٢١٧] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي حَاتِمٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيُّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ السَّائِحُ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ، يَقُولُ: " الْتَمِسُوا لِي هَذِهِ الأَحَادِيثَ فِي الرُّخَصِ، عَسَى اللَّهُ أَنْ يُرَوِّحَ عَنِّي مَا أَنَا فِيهِ مِنَ الْغَمِّ "

Ebû Câfer es-Sâih der ki: Atâ es-Selîmî: "Bana ruhsatlarla ilgili hadisleri araştırın. Belki Allah, içinde bulunduğum bu üzüntüyü hafifletir" derdi.

(٨٥٤٢)- [٦/٢١٧] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، أُخْبِرْتُ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ مُوَرِّعِ بْنِ تَوْبَةَ الْعَنْبَرِيِّ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ إِذَا فَرَغَ مِنْ وَضُوئِهِ، انْتَفَضَ وَارْتَعَدَ وَبَكَى بُكَاءً شَدِيدًا، فَيُقَالُ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَيَقُولُ: " إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَقْدَمَ عَلَى أَمْرٍ عَظِيمٍ، أُرِيدُ أَنْ أَقُومَ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ ﷻ "

Atâ es-Selîmî namaz için abdest alıp bitirdiği zaman titrer, sarsılır ve şiddetli bir şekilde ağlamaya başlardı. Kendisine neden öyle olduğu sorulduğunda ise: "Çünkü büyük bir iş yapacağım, Allah'ın huzurunda duracağım" karşılığını verirdi.

(٨٥٤٣)- [٦/٢١٨] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا ابْنُ عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ رَاشِدٍ، حَدَّثَنِي الْعَلاءُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ وَقَدْ غُشِيَ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ لامْرَأَتِهِ أُمِّ جَعْفَرٍ: مَا شَأْنُ عَطَاءٍ؟، فَقَالَتْ: " سَجَّرَتْ جَارَتُنَا التَّنُّورَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا فَخَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ "

Alâ b. Muhammed der ki: Atâ es-Selîmî'nin yanma uğradım. O bayılmış durumdaydı. Eşi Ümmü Câfer'e: "Atâ'nın neyi var?" dediğimde: "Komşumuz tandırı yakınca ona baktı ve bayılıp yere düştü" karşılığını verdi.

(٨٥٤٤)- [٦/٢١٨] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي عُفَيْرَةُ الْعَابِدَةُ، وَكَانَتْ قَدْ ذَهَبَ بَصَرُهَا مِنَ الْعِبَادَةِ، قَالَتْ: " كَانَ عَطَاءٌ إِذَا بَكَى، بَكَى ثَلاثَةَ أَيَّامٍ وَثَلاثَ لَيَالٍ "

İbrâhîm b. Abdirrahman b. Mehdî'nin bildirdiğine göre ibadetten gözleri kör olan Ufayretu'l-Âbide: "Atâ ağladığı zaman üç gün üç gece ağlardı" demiştir.

(٨٥٤٥)- [٦/٢١٨] قَالَتْ عُفَيْرَةُ وَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ الْمَحَلِّيُّ، قَالَ: أَتَيْتُ عَطَاءً السَّلِيمِيَّ فَلَمْ أَجِدْهُ فِي بَيْتِهِ، قَالَ: " فَنَظَرْتُ، فَإِذَا هُوَ فِي نَاحِيَةِ الْحُجْرَةِ جَالِسٌ وَإِذَا حَوْلَهُ بَلَلٌ، قَالَ فَظَنَنْتُ أَنَّهُ أَثَرُ وُضُوءٍ تَوَضَّأَهُ، فَقَالَتْ لِي عَجُوزٌ مَعَهُ فِي الدَّارِ: هَذَا أَثَرُ دُمُوعِهِ

İbrâhîm el-Mahallî der ki: Atâ es-Selîmî'nin yanına gittim ve onu evde bulamadım. Baktığımda onu odanın bir kenarında oturur buldum. Etrafında bir ıslaklık vardı. Onu, abdest almış olduğu suların ıslaklığı sandım. Onunla birlikte bulunan yaşlı bir kadın: "Bu (ıslaklık) onun gözyaşlarının eseridir" dedi.

(٨٥٤٦)- [٦/٢١٨] ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، ثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي رَزِينٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، يَزِيدُ أَحَدُهُمَا عَلَى صَاحِبِهِ، عَنْ صَالِحٍ الْمُرِّيِّ، قَالَ: " كَانَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ قَدْ أَضَرَّ بِنَفْسِهِ حَتَّى ضَعُفَ، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّكَ قَدْ أَضْرَرْتَ بِنَفْسِكَ، وَأَنَا مُتَكَلِّفٌ لَكَ شَيْئًا، فَلا تُرَدَّ عَلَيَّ كَرَامَتِي، قَالَ: أَفْعَلُ، قَالَ: فَاشْتَرَيْتُ سَوِيقًا مِنْ أَجْوَدِ مَا وَجَدْتُ، وَسَمْنًا فَجَعَلْتُ لَهُ شَرِيَةً فَلَتَتُّهَا وَحَلَّيْتُهَا فَأَرْسَلْتُ بِهَا مَعَ ابْنِي وَكُوزًا مِنْ مَاءٍ، فَقُلْتُ لَهُ: لا تَبْرَحْ حَتَّى يشْرِبَهَا، قَالَ: فَرَجَعَ، فَقَالَ: قَدْ شَرِبَهَا، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ جَعَلْتُ لَهُ نَحْوَهَا، ثُمَّ سَرَحْتُ بِهَا مَعَ ابْنِي، فَرَجَعَ بِهَا لَمْ يَشْرَبْهَا، قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَلُمْتُهُ، وَقُلْتُ لَهُ: سُبْحَانَ اللَّهِ رَدَدْتَ عَلَيَّ كَرَامَتِي ! إِنَّ هَذَا مِمَّا يُعِينُكَ وَيُقَوِّيكَ عَلَى الصَّلاةِ وَعَلَى ذِكْرِ اللَّهِ، قَالَ: فَلَمَّا رَآنِي قَدْ وَجَدْتُ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: يَا أَبَا بِشْرٍ لا يَسُؤْكَ اللَّهُ، قَدْ شَرِبْتُهَا أَوَّلَ مَا بَعَثْتَ بِهَا، فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ زَاوَلْتُ نَفْسِي عَلَى أَنْ أُسِيغَهَا فَمَا قَدَرْتُ عَلَى ذَلِكَ، إِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَشْرَبَهُ ذَكَرْتُ هَذِهِ الآيَةَ: ﴿يَتَجَرَّعُهُ وَلا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ﴾ ، فَبَكَى صَالِحٌ عِنْدَهَا، فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: أَلا أُرَانِي فِي وَادٍ وَأَنْتَ فِي آخَرَ "

Salih el-Murrî anlatıyor: Atâ es-Selîmî kendine çok eziyet etmiş ve zayıf düşmüştü. Ona: "Sen kendine eziyet etmektesin. Ben senin yerine bir şey yapacağım, ama bunu reddetme" dedim. O da: "Tamam" dedi. Bunun üzerine bulduğum en güzel kavuttan ve yağdan satın aldım. Ona bir şerbet yaparak (şeker) bulayıp tatlılandırdım. Sonra onu bir bardak su ile birlikte oğlumla kendisine gönderdim. Oğluma: "Bunu içene kadar yanından ayrılma" dedim. Oğlum geri döndüğünde: "Onu içti" dedi. İkinci sabah ona aynı şeyleri hazırladım ve oğlumla gönderdim. Oğlum içecekle geri döndü ve: "Onu içmedi" dedi. Bunun üzerine yanma gidip kendisini kınadım ve: "Sübhanallah! Sana ikram etmiş olduğum şeyi geri çevirdin. Zira bu seni

namaz ve Allah'ı zikretmek için kuvvetli tutacaktır" dedim. Bu hareketinin ağırıma gittiğini görünce şöyle dedi: "Ey Ebû Bişr! Allah sana kötüyü göstermesin. İlk gönderdiğini içtim. Ancak ikinci gönderdiğini içmek için nefsimle uğraştım ama yapamadım. Onu içmek istediğim zaman aklıma: «**Onu yudumlamaya çalışacak fakat boğazından geçiremeyecektir. Ona her yönden ölüm gelecek fakat ölmeyecek, arkasından da şiddetli bir azap gelecektir**»[1] âyeti geldi." Bunun üzerine kendi kendime: "Ben bir vadideyim, sen başka bir vadidesin" dedim. Abdullah b. Süleymân ekledi ki: "Sâlih: «Ben bir vadideyim, sen başka bir vadidesin» derken ağlamıştı."

(٨٥٤٧)- [٦/٢١٩] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قُدَامَةَ، ثَنَا سَعْدَانُ بْنُ جَامِعٍ، عَنْ مِسْكِينٍ أَبِي فَاطِمَةَ، عَنْ صَالِحٍ الْمُرِّيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ: إِنَّكَ قَدْ ضَعُفْتَ فَلَوْ صَنَعْنَا لَكَ سَوِيقًا وَتَكَلَّفْنَاهُ، قَالَ: فَصَنَعْتُ لَهُ سَوِيقًا فَشَرِبَ مِنْهُ شَيْئًا، ثُمَّ مَكَثَ أَيَّامًا، لا يَشْرَبُ، فَقُلْتُ: صَنَعْنَا لَكَ سَوِيقًا وَتَكَلَّفْنَاهُ؟، فَقَالَ: " يَا أَبَا بِشْرٍ، إِنِّي إِذَا ذَكَرْتُ النَّارَ لَمْ أُسِغْهُ "

Salih el-Murrî der ki: Atâ'nın yanına gittim ve: "Sen zayıf düştün, sen zahmet etmeksizin biz sana çorba yapsak" dedim. Ona çorba hazırladım ve birazını içti. Sonra günlerce içmedi. "Sen bir şeye karışmadan sana çorba hazırladık" dediğimde: "Ey Ebû Bişr! Cehennemi hatırladığım zaman içemiyorum" karşılığını verdi.

(٨٥٤٨)- [٦/٢١٩] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، ثَنَا مُوسَى بْنُ هِلالٍ، حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ صَالِحٍ الْمُرِّيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ عَطَاءً، فَقُلْتُ: يَا شَيْخُ، قَدْ خَدَعَكَ إِبْلِيسُ فَلَوْ شَرِبْتَ كُلَّ يَوْمٍ شَرْبَةً مِنْ سَوِيقٍ فَتَقْوَى عَلَى صَلاتِكَ وَعَلَى وُضُوئِكَ، قَالَ: فَأَعْطَانِي ثَلاثَةَ دَرَاهِمَ، وَقَالَ: يَا أَبَا صَالِحٍ، تَعَهَّدْنِي كُلَّ يَوْمٍ بِشَرْبَةٍ مِنْ سَوِيقٍ، قَالَ: فَأَخَذْتُ قَدْرَ ثَمَنِ كَيْجَلَةَ، قَالَ: فَدَقَّقْتُ فِيهَا سُكَّرًا وَلَتَتُّهَا بِسَمْنٍ وَقُلَّةِ مَاءٍ وَأَلْقَيْتُ دَرَاهِمَهُ تَحْتَ فِرَاشِي، قَالَ: فَاحْتُبِسَ ابْنِي طَوِيلا،

---

[1] İbrahîm Sur. 17

فَقُلْتُ لَهُ: أَيُّ شَيْءٍ حَبَسَكَ؟ قَالَ: يَا أَبَتِ بَعْدَ الشَّدِّ شَرِبَهَا، قَالَ: فَسَكَتُّ عَنْهُ حَتَّى إِذَا كَانَ مِنَ الْغَدِ لِذَلِكَ الْوَقْتِ أَرْسَلْتُ إِلَيْهِ بِثَمَنِهَا، فَاحْتُبِسَ عَلَيَّ ابْنِي احْتِبَاسًا شَدِيدًا، قَالَ: ثُمَّ جَاءَ، فَقُلْتُ: يَا بُنَيَّ أَيُّ شَيْءٍ حَبَسَكَ، قَالَ: يَا أَبَتِ، شَرِبَ مِنْهُ وَبَقِيَ مِنْهُ فَسَقَانِي فَشَرِبْتُهُ، فَقُلْتُ: نِصْفُ شَرْبَةٍ خَيْرٌ مِنْ لا شَيْءَ، قَالَ: حَتَّى إِذَا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَرْسَلْتُ إِلَيْهِ مِثْلَهَا، فَإِذَا ابْنِي قَدْ رَدَّهَا عَلَيَّ، فَقُلْتُ: مَا لَكَ؟ قَالَ: اذْهَبْ إِلَى أَبِيكَ قُلْ: لا أَسْتَطِيعُ شُرْبَهَا، قَالَ: فَقُمْتُ فَأَتَيْتُهُ، فَقُلْتُ: يَا شَيْخُ قَدْ خَدَعَكَ إِبْلِيسُ، قَالَ: فَقَالَ لِي: " وَيْحَكَ يَا صَالِحُ، إِنِّي وَاللَّهِ إِذَا ذَكَرْتُ جَهَنَّمَ مَا يُسِيغُنِي طَعَامٌ وَلا شَرَابٌ "، قَالَ: قُلْتُ: أَنْتَ وَاللَّهِ فِي وَادٍ وَأَنَا فِي وَادٍ لا عَتَبْتُكَ أَبَدًا

Salih el-Murrî der ki: Atâ'nın yanına gittim ve: "Ey şeyh! İblîs seni kandırıyor. Halbuki her gün bir çorba içsen, namazın ve abdestin için güçlü olursun" dedim. Bunun üzerine bana üç dirhem verdi ve: "Ey Ebû Salih! Bana her gün bir içimlik çorba yap" dedi. Ben de bir *keycele* değerinde malzeme aldım. Hurmayı dövüp içine yağ kattım ve bir bardak suyla karıştırdım. Dirhemlerini de döşeğimin altına koydum. Oğlum (çorbayı götürmüş ve dönmekte) çok gecikmişti. Ona: "Gecikmene sebep nedir?" dediğimde: "Israrımdan sonra onu içti" dedi. Ben de sustum ve bir şey demedim. İkinci gün aynı zamanda ona aynı şekilde parasını döşeğin altından alarak (çorbasını) gönderdim. Oğlum yine çok gecikmişti. Geldiğinde: "Evladım! Gecikmene sebep nedir?" dediğimde: "Babacığım! Ondan biraz içti ve geri kalan kısmını bana içirdi. Ben de: "Yarım bardak içmek hiç içmemekten daha iyidir" dedim. Üçüncü gün aynısını gönderdim. Oğlum onu geri çevirmişti. Ona: "Ne oldu?" dediğimde, oğlum, onun: "Babana git ve onu içemediğimi bildir" dediğini söyledi. Bunun üzerine kalkıp yanına gittim ve: "Ey şeyh! İblis seni aldattı" dedim. O da: "Vay haline ey Salih! Vallahi cehennemi hatırladığım zaman ne yiyebiliyor, ne de içebiliyorum" dedi. Ben de: "Vallahi ben bir vadideyim, sen başka bir vadidesin. Bir daha seninle bu konuda konuşmayacağım" dedim.

(٨٥٤٩)- [٦/٢١٩] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْوَاسِطِيُّ.ح وَحَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ أَبَانَ، ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي الصَّلْتُ بْنُ حَكِيمٍ، حَدَّثَنِي أَبُو يَزِيدَ الْهَدَادِيُّ، قَالَ: " انْصَرَفْتُ ذَاتَ يَوْمٍ مِنَ الْجُمُعَةِ، فَإِذَا عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ، وَعُمَرُ بْنُ دِرْهَمٍ يَمْشِيَانِ وَكَانَ قَدْ بَكَى حَتَّى عَمِشَ وَكَانَ قَدْ صَلَّى حَتَّى دَبَرَ، فَقَالَ عُمَرُ لِعَطَاءٍ: حَتَّى مَتَى نَلْهُو وَنَلْعَبُ وَمَلَكُ الْمَوْتِ فِي طَلَبِنَا لا يَكُفُّ، قَالَ: فَصَاحَ عَطَاءٌ صَيْحَةً خَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ، فَانْشَجَّ مُوضِحَةً وَاجْتَمَعَ النَّاسُ وَقَعَدَ عُمَرُ عِنْدَ رَأْسِهِ فَلَمْ يَزَلْ عَلَى حَالِهِ حَتَّى الْمَغْرِبَ، ثُمَّ أَفَاقَ فَحُمِلَ "

Ebû Yezîd el-Hedâdî der ki: Bir gün Cuma namazından çıktığımda Atâ es-Selîmî ve Ömer b. Dirhem'in yürüdüğünü gördüm. Atâ es-Selîmî gözleri zayıflayana kadar ağlamış ve yaşlanana kadar hep namaz kılmıştı. Ömer, Atâ'ya: "Daha ne zamana kadar eğlenip oynayacağız? Ölüm meleği peşimizi bırakmıyor" deyince, Atâ bir çığlık attı ve bayılarak yere düştü. Başı kemiğe kadar yarılmış ve insanlar etrafına toplanmıştı. Ömer başucunda oturdu. Akşama kadar baygın kaldı. Sonra kendine geldiğinde evine taşındı.

(٨٥٥٠)- [٦/٢٢٠] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا الصَّلْتُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ بَكَّارٍ، عَنْ سُعَيْرٍ، قَالَ: مَرَرْتُ بِعَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ جِئْتَ؟، قُلْتُ: مِنْ عِنْدِ أَخِيكَ الْحَسَنِ، قَالَ: فَمَا قَالَ؟، قُلْتُ: قَالَ: " الدُّنْيَا مَطِيَّةُ الْمُؤْمِنِ إِلَى رَبِّهِ عَلَيْهَا يَرْتَحِلُ الْمُؤْمِنُ إِلَى رَبِّهِ، فَأَصْلِحُوا مَطَايَاكُمْ تُبَلِّغُكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ، قَالَ " فَخَرَّ عَطَاءٌ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ "

Suayr der ki: (Bir gün) Atâ es-Selîmî'ye rastladığımda bana: "Nereden geliyorsun?" diye sordu. "Kardeşin Hasan'ın yanından gelmekteyim" dediğimde: "O ne dedi?" diye sordu. "Dünya mümin kimsenin bineğidir. Mümin kimse onunla Rabbine gidecektir. Sizi Rabbinize götürecek bineğinizi güzel kılın, dedi" cevabını verdim. Bunun üzerine Atâ bayılıp düştü.

(٨٥٥١)- [٦/٢٢٠] ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا الصَّلْتُ بْنُ حَكِيمٍ، ثَنَا الْعَلاءُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: " شَهِدْتُ عَطَاءً السَّلِيمِيَّ خَرَجَ فِي جَنَازَةٍ فَغُشِيَ عَلَيْهِ أَرْبَعُ مَرَّاتٍ، حَتَّى صَلَّى عَلَيْهَا كُلُّ ذَلِكَ يُغْشَى عَلَيْهِ، ثُمَّ يُفِيقُ فَإِذَا نَظَرَ إِلَى الْجَبَّانِ خَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ "

Alâ b. Muhammed el-Basrî der ki: (Bir gün) Atâ es-Selîmî'nin bir cenazenin ardından gittiğine şahid oldum. Cenaze namazını kılana kadar dört defa bayıldı. Her bayılmasında ayılıyor ve mezarlığa baktığında tekrar bayılarak yere düşüyordu.

(٨٥٥٢)- [٦/٢٢٠] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدٌ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا صَالِحُ بْنُ أَبِي ضِرَارٍ، ثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ خُلَيْدِ بْنِ دعلجٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ فُلانَ بْنَ عَلِيٍّ قَتَلَ أَرْبَعمِائَةٍ مِنْ أَهْلِ دِمَشْقَ عَلَى دَمٍ وَاحِدٍ، فَقَالَ: " مُتَنَفِّسًا هَاهْ، ثُمَّ خَرَّ مَيِّتًا "

Huleyd b. Da'lec der ki: (Bir gün) Atâ es-Selîmî'nin yanında idik. Kendisine: "Filan b. Ali, bir kişinin kanı için Dimaşk'tan dört yüz kişiyi öldürdü" denildiğinde, derin bir nefes çekerek: "Aah" dedi ve ölüp yere yığıldı.

(٨٥٥٣)- [٦/٢٢٠] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، وَمُحَمَّدٌ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا سِجْفُ بْنُ مَنْظُورٍ، ثَنَا سِرَارٌ أَبُو عُبَيْدَةَ، قَالَ: " انْقَطَعَ عَطَاءٌ السُّلَمِيُّ قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلاثِينَ سَنَةً، قَالَ: وَمَا رَأَيْتُ عَطَاءً إِلا وَعَيْنَاهُ تَفِيضَانِ، قَالَ: وَمَا كُنْتُ أُشَبِّهُ عَطَاءً إِذَا رَأَيْتُهُ، إِلا بِالْمَرْأَةِ الثَّكْلَى، قَالَ: وَكَأَنَّ عَطَاءً لَمْ يَكُنْ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا "

Sirâr Ebû Ubeyde der ki: Atâ es-Selîmî ölümünden otuz yıl önce uzlete çekilmişti. Onu ne zaman gördüysem mutlaka gözlerinden yaş akıyordu. Atâ'yı gördüğümde ise onu çocuğunu kaybetmiş kadına benzetirdim. Sanki Atâ dünya halkından değildi.

(٨٥٥٤)- [٦/٢٢٠] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: كُنْتُ أَسْمَعُ عَطَاءً السَّلِيمِيَّ كُلَّ عَشِيَّةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ، يَقُولُ: " غَدًا عَطَاءٌ فِي الْقَبْرِ، غَدًا عَطَاءٌ فِي الْقَبْرِ "

Bişr b. Mansûr der ki: Atâ es-Selîmî'nin ikindi vaktinden sonra her akşam: "Atâ yarın mezarda olacaktır, Atâ yarın mezarda olacaktır" dediğini işitirdim.

(٨٥٥٥)- [٦/٢٢١] ثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ لا يَتَكَلَّمُ فَإِذَا تَكَلَّمَ قَالَ: " عَطَاءٌ غَدًا هَذِهِ السَّاعَةَ فِي الْقَبْرِ "

Hammâd b. Zeyd der ki: Atâ (çok) konuşmazdı. Konuştuğu zaman da: "Atâ yarın bu saatte mezarda olacaktır" derdi.

(٨٥٥٦)- [٦/٢٢١] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُفَيْرَةَ، تَقُولُ: " لَمْ يَرْفَعْ عَطَاءٌ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، وَلَمْ يَضْحَكْ أَرْبَعِينَ سَنَةً، فَرَفَعَ رَأْسَهُ مَرَّةً، فَفَزِعَ فَسَقَطَ فَفَتَقَ فَتْقًا فِي بَطْنِهِ "

Ufeyra der ki: Atâ başını gökyüzüne hiç kaldırmazdı. Kırk yıl boyunca hiç gülmedi. Bir defa başını gökyüzüne kaldırdı ve korkup yere düşerek karnında bir yırtık açıldı."

(٨٥٥٧)- [٦/٢٢١] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ رَاشِدٍ، ثَنَا الْعَلاءُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَطَاءً السَّلِيمِيَّ كَالشَّنِّ الْبَالِي وَكُنْتُ إِذَا رَأَيْتُ عَطَاءً، كَأَنَّهُ رَجُلٌ لَيْسَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا وَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَتِ امْرَأَتُهُ: أَمَا تَرَى عَطَاءً بَكَى اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لا يُفِيقُ "

Alâ b. Muhammed der ki: Atâ es-Selîmî'yi eskimiş bir tulum gibi gördüm. Onu gördüğüm zaman sanki dünya halkından olmadığını düşünürdüm. Bir defa yanına (ziyarete) girdiğimde karısı: "Görmüyor musun? Atâ gece gündüz ağlıyor ve ayılmıyor" dedi.

(٨٥٥٨)- [٦/٢٢١] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنِي سَيَّارٌ، قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرًا، يَقُولُ: هَاجَتْ رِيحٌ بِالْبَصْرَةِ وَظُلْمَةٌ، قَالَ: فَتَشَاغَلَ النَّاسُ إِلَى الْمَسَاجِدِ، قَالَ: فَقُلْتُ أَنَا إِلَى مَنْ أَذْهَبُ؟ قَالَ: فَأَتَيْتُ عَطَاءً، فَإِذَا هُوَ قَائِمٌ فِي الْحُجْرَةِ وَيَدُهُ عَلَى رَأْسِهِ، قَالَ: وَهُوَ يَقُولُ: " إِلَهِي لَمْ أَكُنْ أَرَى أَنْ تُبْقِينِي حَتَّى تُرِيَنِي أَعْلامَ الْقِيَامَةِ "، قَالَ: فَمَا زَالَ قَائِمًا فِي مَقَامِهِ ذَلِكَ حَتَّى أَصْبَحَ

Câfer der ki: Basra'da çok şiddetli bir rüzgar çıkmış ve insanlar mescidlere sığınmıştı. Ben: "Ben kime gideyim?" dedim ve Atâ'nın yanına gittim. Onu, odasında, eli başı üzerinde: "Allahım! Bana kıyametin alâmetlerini gösterene kadar beni hayatta bırakacağını sanmıyordum" diyordu. Sabah oluncaya kadar yerinde bu şekilde durdu.

(٨٥٥٩)- [٦/٢٢١] ثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ رَاشِدٍ، ثَنَا مَرْجَا بْنُ وَادِعٍ الرَّاسِبِيُّ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ إِذَا هَبَّتْ رِيحٌ وَبَرْقٌ وَرَعْدٌ، قَالَ: " هَذَا مِنْ أَجْلِي يُصِيبُكُمْ وَلَوْ مَاتَ عَطَاءٌ اسْتَرَاحَ النَّاسُ "، قَالَ: وَكُنَّا نَدْخُلُ عَلَى عَطَاءٍ، فَإِذَا قُلْنَا لَهُ: زَادَ الطَّعَامُ، قَالَ: " هَذَا مِنْ أَجْلِي يُصِيبُكُمْ غَلاءُ الطَّعَامِ لَوْ مُتُّ أَنَا لاسْتَرَاحُ النَّاسُ "

Mercâ b. Vâd' er-Râsibî der ki: Şiddetli rüzgar çıktığı ve gök gürleyip şimşekler çaktığı zaman Atâ: "Bunlar benim yüzümden başınıza gelmektedir. Atâ ölse artık insanlar rahat eder" derdi. Onu ziyaret edip: "Yiyecek (tahıl) pahalandı" dediğimiz zaman da: "Bu pahalılık benim yüzümden size gelmektedir. Ben ölsem artık insanlar rahat eder" derdi.

(٨٥٦٠)- [٦/٢٢١] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الضَّبِّيُّ، قَالَ: قَالَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ لِمَالِكِ بْنِ دِينَارٍ: " يَا أَبَا يَحْيَى شَوِّقْنَا "، فَقَالَ لَهُ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ حُورًا يَتَبَاهَى بِهَا أَهْلُ الْجَنَّةِ مِنْ حُسْنِهَا، لَوْلا أَنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ أَنْ لا يَمُوتُوا، لَمَاتُوا عَنِ آخِرِهِمْ مِنْ حُسْنِهَا، قَالَ: فَلَمْ يَزَلْ عَطَاءٌ كَمِدًا مِنْ قَوْلِ مَالِكٍ أَرْبَعِينَ عَامًا

Muhammed b. Sâlih ed-Dabbî der ki: Atâ es-Selîmî, Mâlik b. Dinâr'a: Ey Ebû Yahya! Bizi (cennete) teşvik et" deyince, Mâlik b. Dinâr: "Cennette cennet ahalisinin güzellikleriyle övünecekleri huri kızları vardır. Şayet Allah, cennet ahalisine ölümsüzlüğü yazmış olsaydı onların güzelliğinden dolayı hepsi de ölürdü" karşılığını verdi. Atâ, Mâlik'in bu sözünden dolayı kırk yıl boyunca mahzun kaldı.

(٨٥٦١)- [٦/٢٢٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ قَرِيبٍ الأَصْمَعِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو يَزِيدَ، قَالَ: قَالَ عَطَاءٌ: " مَاتَ حَبِيبٌ، مَاتَ مَالِكٌ، مَاتَ فُلانٌ، لَيْتَنِي مُتُّ فَكَانَ أَهْوَنَ لِعَذَابِي "

Ebû Yezîd der ki: Atâ: "Habîb öldü, Mâlik öldü, filan kişi öldü, keşke ben de ölseydim. Bu benim için çektiğim azaba göre daha rahat olurdu" dedi.

(٨٥٦٢)- [٦/٢٢٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، ثَنَا مُعَاوِيَةُ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ صَائِمًا فَدَخَلَ الْمَاءُ فِي يَوْمٍ صَائِفٍ فَسَكَنَ عَنْهُ الْعَطَشُ، فَقَالَ: " يَا نَفْسُ إِنَّمَا طَلَبْتُ لَكِ الرَّاحَةَ، لا دَخَلْتِ بَعْدَ هَذَا الْيَوْمِ الْمَاءَ أَبَدًا "، قَالَ: وَكَانَ عِنْدَ حَجَّامٍ وَالْمِحْجَمُ عَلَى عُنُقِهِ فَمَرَّ صَبِيٌّ بِيَدِهِ مِشْعَلَةُ نَارٍ، فَأَصَابَتِ النَّارَ الرِّيحُ فَسَمِعَ ذَلِكَ مِنْهَا، فَخَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ فَحُمِلَ إِلَى مَنْزِلِهِ لا يَعْقِلُ

Muâviye el-Kindî der ki: Atâ bir yaz gününde oruçlu iken suyun içine girdi ve susuzluğu gitti. Bunun üzerine: "Ey nefis! Senin rahat etmeni istedim. Bugünden sonra asla suya girmeyeceksin" dedi. Bir gün bir hacamatçının yanında idi ve onun bıçağı boynunda idi. Elinde bir meşale olan çocuk geçti ve rüzgar esince ateşin sesini işitti. Bunun üzerine bayılıp düştü ve kendinde olmadığı bir halde evine götürüldü.

(٨٥٦٣)- [٦/٢٢٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَبُو عُبَيْدِ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدَةَ، حَدَّثَنِي خُزَيْمَةُ بْنُ زُرْعَةَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَدْهَمَ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ يَمَسُّ جَسَدَهُ بِاللَّيْلِ، خَوْفًا مِنْ ذُنُوبِهِ، مَخَافَةَ أَنْ يَكُونَ قَدْ مُسِخَ، وَكَانَ إِذَا انْتَبَهَ، يَقُولُ: " وَيْحَكَ يَا عَطَاءُ وَيْحَكَ "

İbrâhîm b. Edhem der ki: Atâ es-Selîmî, günahlarından korkusundan dolayı geceleri, sûretinin hayvana çevrilip çevrilmediğini anlamak için vücuduna dokunup kontrol ederdi. Yatakta birden uyandığı zaman da: "Vay sana ey Atâ! Vay sana!" derdi.

(٨٥٦٤)- [٦/٢٢٢] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا غَسَّانُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلِيمِيُّ، قَالَ: " كَانَ عَطَاءٌ يَرَى أَوْ يَقُولُ إِنَّهُ شَرٌّ مِنْ أَبِي مُسْلِمٍ بِسِتِّينَ مَرَّةً "

Bişr b. Mansûr es-Selîmî der ki: "Atâ kendinin Ebû Müslim'den altmış defa daha hayırsız olduğunu sanır veya söylerdi."

(٨٥٦٥)- [٦/٢٢٢] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا خَلَفُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، ثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ. ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالا: ثنا الأَصْمَعِيُّ، ثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: قُلْتُ لِجَارٍ لِعَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ: " مَنْ كَانَ يَسْتَقِي لِعَطَاءٍ وَضُوءَهُ؟، قَالَ: كَانَ فِي دَارِهِ مُخَنَّثُونَ فَكَانُوا يَسْتَقُونَ لَهُ، قَالَ: فَقُلْتُ أَمَا كَانَ يَقْذَرُهُمْ، قَالَ: كَانُوا عِنْدَهُ خَيْرًا مِنْ نَفْسِهِ بِكَثِيرٍ "

Mu'temir b. Süleymân der ki: Atâ es-Selîmî'nin bir komşusuna: "Atâ'nın abdest suyunu kim dökerdi?" dediğimde: "Ona muhannes (çift cinsiyetli)kişiler abdest suyunu dökerdi" dedi. "Onlardan tiksinmez miydi?" dediğimde: "O, muhannesleri kendinden çok daha hayırlı görürdü" karşılığını verdi.

(٨٥٦٦)- [٦/٢٢٢] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْخَالِقِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِعَطَاءٍ يَوْمًا: مَا هَذَا الَّذِي تَصْنَعُ بِنَفْسِكَ؟ قَتَلْتَ نَفْسًا؟ أَيُّ شَيْءٍ صَنَعْتَ؟، قَالَ: " اصْطَدْتُ حَمامًا لِجَارٍ لِي مُنْذُ أَرْبَعِينَ سَنَةً "، قَالَ: أَمَا إِنِّي تَصَدَّقْتُ بِثَمَنِهِ كَأَنَّهُ لَمْ يعْرِفْ صَاحِبُهُ

Abdulhâlik der ki: Bir gün bir adam Atâ'ya: "Kendine ettiğin bu şey (eziyet) nedir? Sen birini mi öldürdün? Ne gibi bir şey işledin?" deyince, Atâ: "Kırk yıl önce komşumun bir güvercinini avladım. Güvercinin sahibini bilmiyormuş gibi güvercinin değeri kadar parayı kendisine tasadduk ettim" karşılığını verdi.

(٨٥٦٧)- [٦/٢٢٣] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْخَالِقِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْعَبْدِيَّ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ إِذَا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ خَرَجَ إِلَى الْمَقَابِرِ فَوَقَفَ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ، ثُمَّ يَقُولُ: " يَا أَهْلَ الْقُبُورِ، مُتُّمْ فَوَامَوْتَتَاهُ "، ثُمَّ يَبْكِي، وَيَقُولُ: " يَا أَهْلَ الْقُبُورِ، عَايَنْتُمْ مَا عَمِلْتُمْ فَوَاعَمَلاهُ "، فَلا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُصْبِحَ

Abdulhâlik b. Abdillah el-Abdî der ki: Karanlık çöktüğü zaman Atâ mezarlığa gider ve mezarların başında durup: "Ey mezar sahipleri! Sizler öldünüz, vay benim ölümüme" derdi ve ağlardı. Sonra: "Ey mezar sahipleri! Şimdi yaptıklarınızı görmektesiniz, vay benim amellerime" der ve sabaha kadar bu şekilde kalırdı.

(٨٥٦٨)- [٦/٢٢٣] حَدَّثَنَا أَبِي، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنِي مَرْجَا بْنُ وَادِعٍ، قَالَ: قَالَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ: كُنْتُ أَشْتَهِي الْمَوْتَ وَأَتَمَنَّاهُ فَأَتَانِي آتٍ فِي مَنَامِي، فَقَالَ: يَا عَطَاءُ أَتَتَمَنَّى الْمَوْتَ؟، فَقُلْتُ: أَيْنَ ذَاكَ؟، قَالَ: فَتَقَلَّبَ وَجْهُهُ، ثم قَالَ: لَوْ عَرَفْتَ شِدَّةَ الْمَوْتِ وَكُرْبَهُ، حَتَّى يخَالِطَ قَلْبَكَ مَعْرِفَتُهُ لَطَارَ نَوْمُكَ أَيَّامَ حَيَاتِكَ وَلَذَهَلَ عَقْلُكَ، حَتَّى تَمْشِيَ فِي النَّاسِ وَالِهًا، قَالَ عَطَاءٌ: " طُوبَى لِمَنْ نَفَعَتْهُ عَيْشَتُهُ، فَكَانَ طُولُ عُمْرِهِ زِيَادَةٌ فِي عَمَلِهِ " وَاللَّهِ مَا أَرَى عَطَاءً كَذَلِكَ، ثُمَّ بَكَى

Mercâ b. Vâdi' bildiriyor: Atâ es-Selîmî şöyle demiştir: "Ben ölümü arzular ve temenni ederdim. Bir kişi bana rüyamda gelip: «Ey Atâ! Ölümü temenni eder misin?» dedi. Ben: «O nerededir?» dediğimde yüzü değişti ve: «Eğer ölümün şiddetini, sıkıntılarını bilsen ve bu bilinç kalbine yerleşse ömür boyu uykun kaçardı. Aklını yitirir ve insanlar arasında şaşkın bir şekilde dolaşırdın» karşılığını verdi. Hayatının kendisine faydası olana ve

ömrünün uzun olmasıyla (güzel) amellerini arttıran kimseye ne mutlu! Vallahi ben kendimi öyle biri görmüyorum." Sonra Atâ ağlamaya başladı.

(٨٥٦٩)- [٦/٢٢٣] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الطَّبَّاعُ، قَالَ: سَمِعْتُ مَخْلَدًا، يَقُولُ: " مَا رَأَيْتُ أَحَدًا كَانَ أَفْضَلَ مِنْ عَطَاءٍ، فَلَقَدْ كَانَتِ الْفَاكِهَةُ تَمُرُّ بِمَا فِيهَا لا يُعْلَمُ سِعْرُهَا وَلا يَعْرِفُهَا "

Mahled der ki: "Atâ'dan daha hayırlı birini görmedim. Meyveler olup biter, ama kendisi onların ne fiyatını ne de olduğu zamanı bilmezdi."

(٨٥٧٠)- [٦/٢٢٣] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، ثَنَا شُعَيْبُ بْنُ مُحَمَّدٍ الأَزْدِيُّ، حَدَّثَنِي صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، قَالَ: قَالَ لِي عَطَاءٌ: " يَا أَبَا بِشْرٍ، أَشْتَهِي الْمَوْتَ وَلا أَرَى أَنَّ لِيَ فِيهِ رَاحَةً، غَيْرَ أَنِّي قَدْ عَلِمْتُ، أَنَّ الْمَيِّتَ قَدْ حِيلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الأَعْمَالِ، فَاسْتَرَاحَ مِنْ أَنْ يَعْمَلَ بِمَعْصِيَةٍ، فَيُحِيطَ عَلَى نَفْسِهِ، وَالْحَيُّ فِي كُلِّ يَوْمٍ هُوَ مِنْ نَفْسِهِ عَلَى وَجَلٍ وَآخِرُ، ذَلِكَ كُلِّهِ الْمَوْتُ "

Salih el-Murrî bildiriyor: Atâ bana dedi ki: "Ey Ebû Bişr! Ölümü arzuluyorum, ama onunla da rahat edeceğimi sanmıyorum. Ancak şunu biliyorum: Ölen kimsenin ameller ile arasına bir engel konulur ve o kimse bir günah işlemeyip kendine zarar vermekten kurtulur. Sağ kimse ise her gün kendi nefsi için kaygılıdır. Bütün bunların sonu da ölümdür."

(٨٥٧١)- [٦/٢٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى الطَّلْحِيُّ، ثَنَا حَبِيبُ بْنُ نَصْرٍ الْمُهَلَّبِيُّ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي شُعَيْبُ بْنُ مُحْرِزٍ، حَدَّثَنِي صَالِحٌ الْمُرِّيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ مَا تَشْتَهِي فَبَكَى؟، فَقَالَ: " أَشْتَهِي وَاللَّهِ يَا أَبَا بِشْرٍ أَنْ أَكُونَ رَمَادًا، لا يَجْتَمِعُ مِنْهُ سَفُّهُ أَبَدًا فِي الدُّنْيَا وَلا فِي الآخِرَةِ "، قَالَ صَالِحٌ: فَأَبْكَانِي وَاللَّهِ، وَعَلِمْتُ أَنَّهُ إِنَّمَا أَرَادَ النَّجَاةَ مِنْ عُسْرِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Sâlih el-Murrî bildiriyor: Atâ es-Selîmî'ye: "Neyi temenni edersin?" diye sorduğumda ağladı ve: "Ey Ebû Bişr! Vallahi kül olmayı ve ne dünyada, ne de âhirette bu külde bir avucun dahi asla bir araya gelmemesini isterdim"

dedi. Vallahi beni ağlatmıştı. Onun kıyamet gününün zorluğundan kurtulmak istediğini anlamıştım.

(٨٥٧٢)- [٦/٢٢٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ النَّرْسِيُّ، ثَنَا بِشْرُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ، يَقُولُ: " رَبِّ ارْحَمْ فِي الدُّنْيَا غُرْبَتِي وَفِي الْقَبْرِ وَحْدَتِي وَطُولِ مَقَامِي غَدًا بَيْنَ يَدَيْكَ "

Bişr b. Mansûr der ki: Atâ es- Selîmî şöyle dua ederdi: "Rabbim! Dünyada garipliğimde, mezarda yalnızlığımda ve huzurunda duracağım anlarda bana merhamet et!"

(٨٥٧٣)- [٦/٢٢٤] حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بَهْرَامَ الأَنْدَجِيُّ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، ثَنَا شَدَّادُ بْنُ عَلِيٍّ الْهِفَّانِيُّ، ثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى عَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ فَنَظَرَ إِلَيَّ أَتَنَفَّسُ، فَقَالَ: مَا لَكَ؟، فَقُلْتُ: مِنْ أَجْلِكَ، فَقَالَ: " وَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنَّ نَفْسِي بَقِيَتْ بَيْنَ لَهَاتِي وَحَنْجَرَتِي تَتَرَدَّدُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَخَافَةَ أَنْ تَخْرُجَ إِلَى النَّارِ "

Abdülvâhid b. Zeyd bildiriyor: Ölüm döşeğinde olan Atâ es-Selîmî'nin yanına girdik. Benim iç çektiğimi görünce: "Neyin var?" diye sordu. Ben: "Senin durumuna iç çekiyorum" dediğimde ise şöyle karşılık verdi: "Allah'a yemin olsun ki canım çıkıp da cehenneme gider korkusuyla, kıyamete dek can çekişmeyi temenni ederdim."

(٨٥٧٤)- [٦/٢٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا مِسْكِينٌ أَبُو فَاطِمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءً السَّلِيمِيَّ، يَقُولُ: " بَلَغَنَا أَنَّ الشَّهْوَةَ، وَالْهَوَى يَغْلِبَانِ الْعِلْمَ وَالْعَقْلَ وَالْبَيَانَ "

Atâ es- Selîmî der ki: "Bize ulaştığına göre şehvet ve nefsi arzular ilme, akla ve anlayışa galip gelirlermiş."

(٨٥٧٥)- [٦/٢٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، ثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: حَدِّثُونَا، قَالَ: كَانَ إِذَا قَالُوا لِعَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ: ادْعُ لَنَا، قَالَ: " اللَّهُمَّ لا تَمْقُتْنَا فَإِنْ كُنْتَ مَقَتَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا "

Süfyân b. Uyeyne der ki: Atâ es-Selîmî'ye: "Bize dua et" dediklerinde: "Allahım! Bize kızma. Eğer bize kızarsan bizi bağışla" diye dua ederdi.

(٨٥٧٦)- [٦/٢٢٤] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: رَجَعْنَا مِنْ جَنَازَةٍ فَدَخَلْنَا عَلَى عَطَاءٍ السَّلِيمِيِّ، فَلَمَّا رَآنَا كَأَنَّهُ خَافَ أَنْ يَدْخِلَهُ شَيْءٌ أَيْ لِكَثْرَتِنَا، فَقَالَ: " اللَّهُمَّ لا تَمْقُتْنَا " أَوِ اللَّهُمَّ لا تَمْقُتْنِي ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ زَيْدٍ الْعَبْدِيَّ، يَقُولُ: مَرَّ رَجُلٌ فَجَلَسَ، فَأَثْنَوْا عَلَيْهِ خَيْرًا، فَلَمَّا جَاوَزَهُمْ قَامَ، وَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَؤُلاءِ لا يَعْرِفُونِي فَأَنْتَ تَعْرِفُنِي

Hammâd b. Zeyd der ki: Bir cenazeden dönerken Atâ es-Selîmî'nin yanma girdik. Bizi gördüğü zaman çokluğumuzdan dolayı aklına kötü bir şey gelmesinden korktu ve: "Allahım! Bize kızma" veya: "Allahım! Bana kızma" dedi. Sonra şöyle devam etti: Câfer b. Zeyd el-Abdî'nin şöyle dediğini işittim: "Bir adam (bir topluluğa) rastladı ve oturdu. Onlar kendisi hakkında övgüyle bahsettiler. Onların yanına varınca başları ucunda durup: «Allahım! Eğer onlar beni bilmiyorsa sen beni biliyorsun» dedi."

(٨٥٧٧)- [٦/٢٢٤] حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ أَحْمَدَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ النَّضْرِ، قَالا: ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي حَاتِمٍ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: كَانَ عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ إِذَا سَمِعَ صَوْتَ الرَّعْدِ، قَامَ وَقَعَدَ وَأَخَذَ بِبَطْنِهِ كَأَنَّهُ امْرَأَةٌ مَاخِضٌ، وَيَقُولُ: " قَدْ كُنْتُ أَرْجُو أَنْ أَمُوتَ قَبْلَ أَنْ يَجِيءَ الشِّتَاءُ "

İbrâhîm b. Yakûb der ki: Atâ es-Selîmî gök gürlemesi sesi işittiği zaman kalkıp oturur ve doğum sancısı çeken kadın gibi karnını tutarak: "Kış mevsimi gelmeden önce ölmeyi ümit ediyordum" derdi.

(٨٥٧٨)- [٦/٢٢٥] حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَالِكٍ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ حَمَّادَ بْنَ زَيْدٍ، يَقُولُ: زَعَمَ عَطَاءٌ، قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ زَيْدٍ الْعَبْدِيَّ، يَقُولُ: مَرَّ رَجُلٌ بِقَوْمٍ فَأَثْنَوْا عَلَيْهِ وَأَسْمَعُوهُ فَلَمَّا جَاوَزَهُمْ وَقَفَ، قَالَ: وَأَشَارَ عُبَيْدُ اللَّهِ بِرَأْسِهِ إِلَى السَّمَاءِ، فَقَالَ: " اللَّهُمَّ إِنْ كَانُوا لا يَعْرِفُونِي فَأَنْتَ تَعْرِفُنِي "

Atâ der ki: Câfer b. Zeyd el-Abdî'nin şöyle dediğini işittim: "Bir adam bir topluluğa rastladı ve bu topluluk ona işittirerek hakkında övgüyle bahsetti. Adam onların yanına varınca durup: «Allahım! Eğer onlar beni bilmiyorsa sen beni biliyorsun» dedi."

(٨٥٧٩)- [٦/٢٢٥] حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ حَمْدَانَ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، ثَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، حَدَّثَنِي عَطَاءٌ السَّلِيمِيُّ، قَالَ: " رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ غَالِبٍ جَاءَ إِلَى ابْنِ الأَشْعَثِ وَهُوَ فِي جوانا عَلَى مِنْبَرٍ مِنْ حَدِيدٍ، وَمَعَهُ أَصْحَابُهُ عَلَيْهِمُ الثِّيَابُ الْبِيضُ مُتَحَنِّطِينَ، فَصَعِدَ إِلَيْهِ الْمِنْبَرُ، فَقَالَ: عَلَى مَا نُبَايِعُكَ، قَالَ: عَلَى كِتَابِ اللَّهِ وَسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، فَبَايَعَهُ فَكَانَ يُوجَدُ مِنْ قَبْرِهِ رِيحُ الْمِسْكِ "

Atâ es-Selîmî der ki: Abdullah b. Ğâlib'in İbnu'l-Eş'as'ın yanına geldiğini gördüm. O, Cevvâne'de demirden yapılmış bir minberin üzerinde idi. Yanında üzerlerinde kokular sürülmüş giysiler olan dostları bulunmaktaydı. Abdullah, İbnu'l-Eş'as'ın yanına minbere çıkıp: "Sana ne üzere biat edeceğiz?" deyince: "Allah'ın Kitab'ı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünneti üzerine" karşılığını verdi. Bunun üzerine Abdullah ona biat etti. Onun kabrinden misk kokusu geldiği hissedilirdi.

(٨٥٨٠)- [٦/٢٢٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي جَمِيلٍ الْمَرْوَزِيُّ، عَنْ حَفْصِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، قَالَ: قِيلَ لِعَطَاءٍ: لَقِيتَ الْحَسَنَ، قَالَ: " مَعَ ابْنِ عَوْنٍ مَرَّةً "، قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: لَكِنْ مَعَ غَيْرِ ابْنِ عَوْنٍ مِرَارًا

İbnu'l-Mübârek der ki: Atâ'ya: "Hasan'la buluştun mu?" denilince: "Onunla İbn Avn ile birlikte bir defa buluştum" dedi. İbnu'l-Mübârek: "Fakat İbn Avn'dan başkasıyla onunla defalarca buluşmuştur" diye ekledi.

(٨٥٨١)- [٦/٢٢٥] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، ثَنَا الأَصْمَعِيُّ، حَدَّثَنِي حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ: " عِنْدَكَ عَنِ أَنَسٍ، شَيْءٌ، قَالَ: اذْهَبْ إِلَى فُلانٍ، قَالَ: وَأَرْسَلَنِي إِلَى شَيْخٍ، وَأَبَى أَنْ يَعْتَرِفَ لِي بِشَيْءٍ يَرْوِيهِ "

Hammâd b. Zeyd der ki: Atâ'ya: "Enes'ten işitmiş olduğun bir şey var mı?" dediğimde: "Filan kişiye git" karşılığını verdi. Beni filan şeyhe gönderdi ve Enes'ten bir şey rivayet etmeyi kabul etmedi.

Atâ es-Selîmî, Enes b. Mâlik zamanına yetişmiştir. Ancak ondan doğrudan rivâyeti yoktur. Atâ es-Selîmî; Hasan, Abdullah b. Ğâlib el-Huddânî ile Mâlik b. Dînâr ve Câfer b. Zeyd el-Abdî ile buluşmuştur. Onlardan hadis işitmiş ve onlardan senetleriyle birlikte rivâyetlerde bulunmuştur.

Takrîb 4172

Utbetu'l-Ğulâm

Allah dostlarından biri de hür ve cesur olan, karanlıklardan uzaklaştırılmış, şahadet ve kelam ile korunmuş Utbe b. Ebân el-Ğulâm'dır. Onun için örtüler kaldırılmış, bastığı yerler temizlenmiş ve tembelliği azaltılmıştır.

(٨٥٨٣)- [٦/٢٢٦] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ فَارِسٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، قَالَ: ثنا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ رِيَاحًا الْقَيْسِيَّ وَأَنَا شَاهِدٌ فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا الْمُهَاجِرِ، لأَيِّ شَيْءٍ سُمِّيَ عُتْبَةُ الْغُلامَ؟، قَالَ: كَانَ " نِصْفًا مِنَ الرِّجَالِ وَلَكِنَّا كُنَّا نُسَمِّيهِ الْغُلامَ، لأَنَّهُ كَانَ فِي الْعِبَادَةِ غُلامُ رِهَانٍ "

İshâk b. İbrâhim es-Sekafî bildiriyor: Benim de bulunduğum bir ortamda adamın biri Riyâh el-Kaysî'ye: "Ey Ebu'l-Muhâcir! Utbe'ye neden Utbetu'l-Ğulâm ismi konulmuştur?" diye sordu. Riyâh: "Utbe orta boylu birisiydi. Ancak kendisine Ğulâm (köle) denmesinin sebebi, ibadet konusunda kendisini çok hakir gördüğü içindir" dedi.

(٨٥٨٤)- [٦/٢٢٦] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا إبراهيم، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: سَمِعْتُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ مُحَمَّدٍ، يَقُولُ: " عُتْبَةُ الْغُلامُ هُوَ عُتْبَةُ بْنُ أَبَانَ بْنِ صَمْعَةَ مَاتَ قَبْلَ أَبِيهِ "

Ubeydullah b. Muhammed der ki: "Utbetu'l-Ğulâm, Utbe b. Ebân b. Sam'a'nm oğludur ve babasından önce vefat etmiştir."

(٨٥٨٥)- [٢٢٦/٦] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنِي شُعَيْبُ بْنُ مُحْرِزٍ، ثَنَا حُسَيْنٌ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ: " بِمَنْ تُشَبِّهُ حَزْنَ هَذَا الْغُلامِ؟ يَعْنِي عُتْبَةَ، قُلْتُ: بِحُزْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: وَاللَّهِ مَا أَبْعَدْتَ "

Hüseyin der ki: Abdulvâhid b. Zeyd: "Bu gencin (yani Utbe'nin) üzüntüsünü kimin üzüntüsüne benzetiyorsun?" diye sordu. Ona: "Hasan'ın üzüntüsüne benzetiyorum" deyince: "Vallahi tam üstüne bastın" karşılığını verdi.

(٨٥٨٦)- [٢٢٦/٦] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثَنَا سَيَّارٌ، ثَنَا رِيَاحٌ الْقَيْسِيُّ، قَالَ: بَاتَ عِنْدِي عُتْبَةُ الْغُلامُ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ: " اللَّهُمَّ احْشُرْ عُتْبَةَ بَيْنَ حَوَاصِلِ الطَّيْرِ وَبُطُونِ السِّبَاعِ "

Rebâh el-Kaysî bildiriyor: Bir gün Utbetu'l-Ğulâm yanımda geceledi. Gece namazında secde ederken şöyle dua ettiğini işittim: "Allahım! Utbe'yi, kuşların kursağı ile yabani hayvanların midesindekiler ile birlikte dirilt!"

(٨٥٨٧)- [٢٢٧/٦] حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، ثَنَا مَخْلَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " خَرَجْتُ أَنَا وَعُتْبَةُ الْغُلامُ، وَيَحْيَى الْوَاسِطِيُّ، وَمُشَمْرِخٌ الضَّبِّيُّ، قَالَ: فَنَزَلْنَا الْمِصِّيصَةَ فِي الْحِصْنِ، فَرَأَيْتُ لَيْلَةً فِي الْمَنَامِ، كَأَنَّ مَلَكًا نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ وَمَعَهُ ثَلاثَةُ أَكْفَانٍ مِنْ أَكْفَانِ الْجَنَّةِ فَأَلْبَسَ عُتْبَةَ كَفَنًا، وَيَحْيَى كَفَنًا وَرَجُلا آخِرَ كَفَنًا، قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحْتُ دَعَوْتُهُمْ لأُحَدِّثَهُمْ بِالرُّؤْيَا، فَقَالَ لِي عُتْبَةُ: لا تَذْكُرْ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ الرُّؤْيَا، قَالَ: فَمَكَثَ أَشْهُرًا، فَإِنِّي لَنَائِمٌ عَلَى سَرِيرٍ لَيْلَةً، فَإِذَا إِنْسَانٌ يُحَرِّكُنِي، قَالَ: فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا عُتْبَةُ، فَقُلْتُ: مَا حَاجَتُكَ، فَقَالَ لِي: اجْلِسْ قُصَّ عَلَيَّ الرُّؤْيَا، قَالَ: فَجَلَسْتُ فَحَدَّثْتُهُ فَرَفَعَ يَدَهُ، وَقَالَ: شَيْئًا لا أَدْرِي مَا هُوَ، ثُمَّ قَامَ وَوَضَعْتُ رَأْسِي فَانْتَبَهْتُ، فَإِذَا صَاحِبُ التَّنُّورِ قَدْ نَوَّرَ، قَالَ:

فَأَسْرَجْتُ دَابَّتِي وَجِئْتُ، فَإِذَا بِعُتْبَةَ جَالِسٌ عَلَى الْبَابِ بِيَدِهِ عَنَانُ فَرَسِهِ، قَالَ، وَقَالَ عُتْبَةُ لَمَّا وَرَدَ حَلَبَ: اشْتَرُوا لِي فَرَسًا يَغِيظُ الْمُشْرِكِينَ إِذَا رَأَوْهُ، قَالَ: فَوَقَفْنَا حَتَّى إِذَا جَاءَ الْوَالِي فَفَتَحَ الْبَابَ فَخَرَجَ، وَكَانَ مُشَمْرِخٌ رَاجِلا، فَإِذَا إِنْسَانٌ مَعَهُ فَرَسٌ عَلَى الْبَابِ يُنَادِي: يَا ثَوْرُ، قَالَ: فَدَنَوْتُ مِنْهُ، فَقُلْتُ: هَلْ لَكَ فِي ثَوْرٍ مَكَانَ ثَوْرٍ ؟ قَالَ: نَعَمْ ! فَأَخَذَ مُشَمْرِخٌ الْفَرَسَ فَرَكِبَهُ، قَالَ: وَمَضَيْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى أَذَنَةَ فَإِذَا آثَارُ عَدُوٍّ، قَالَ: فَقَالَ لِي الْوَالِي: مَنْ يَجِيئُنَا بِخَبَرِ هَؤُلاءِ؟ قَالَ: فَقَالَ عُتْبَةُ: أَنَا فَخَرَجَ فِي أُنَاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ يَتْبَعُ الأَثَرَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمُ الْعَدُوُّ فَقُتِلُوا جَمِيعًا إِلا رَجُلا أَفْلَتَ رَجَعَ إِلَيْنَا، قَالَ: وَمَضَيْنَا، قَالَ: فَأَوَّلُ مَا رَأَيْتُ بَيَاضَ جَسَدِ عُتْبَةَ وَقَدْ قُتِلَ وَسُلِبَ، قَالَ: فَإِذَا بِصَدْرِهِ سِتُّ طَعَنَاتٍ أَوْ سَبْعُ طَعَنَاتٍ وَإِذَا يَدُهُ عَلَى فَرْجِهِ، قَالَ: فَدَفَنْتُهُ، قَالَ مَخْلَدٌ: فَرَأَيْتُ شَابًّا جَاءَنَا بَعْدَ عُتْبَةَ لِسَنَةٍ قُتِلَ فِي الْمَنَامِ، قَالَ: قُلْتُ: مَا صَنَعَ اللَّهُ بِكَ؟ قَالَ: أَلْحَقَنِي بِالشُّهَدَاءِ الْمَرْزُوقِينَ، قَالَ: قُلْتُ: أَخْبِرْنِي عَنْ عُتْبَةَ وَأَصْحَابِهِ لَكَ بِهِمْ عِلْمٌ، قَالَ: قَتْلَى قَرْيَةِ الْحُبَابِ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: إِنَّهُمْ مَعْرُفُونَ فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ "

Mahled b. el-Hüseyn anlatıyor: Utbetu'l-Ğulâm, Yahyâ el-Vâsitî ve Muşemrah ed-Dabbî ile birlikte yolculuğa çıktık. Missîsa'da bir kalenin yanında konakladık. Oradayken bir gece rüyamda gökten bir meleğin indiğini gördüm. Yanında Cennet kefenlerinden üç tane de kefen vardı. Kefenlerden birini Utbe'ye, birini Yahyâ'ya, diğerini de başka bir adama giydirdi. Sabah olduğunda rüyamı anlatmak üzere arkadaşlarımı çağırdım. Utbe bana: "Ey Ebû Muhammed! Rüyanı bizlere anlatma!" deyince anlatmadım. Bir ay geçtikten sonra bir gece yatağımda uyurken birinin beni dürtmesiyle uyandım. Başımı kaldırdığımda beni dürten adamın Utbe olduğunu gördüm. Ona: "Ne istiyorsun?" diye sorduğumda: "Otur da bana rüyanı anlat!" dedi. Ben de oturdum ve gördüğüm rüyayı anlattım. Utbe dinledikten sonra başını göğe kaldırdı ve anlayamadığım bir şeyler dedi. Kalkıp gidince tekrar uyumak üzere başımı yatağa koydum. Kendime geldiğimde kale girişinde fırıncının fırını yaktığını gördüm. Hemen bineğimi hazırlayıp kaleye doğru gittim. Atının dizginlerini tutup kapı önünde oturan Utbe ile karşılaştım. Utbe, Halep'teyken bize: "Bana öyle bir at satın alın ki müşrikler onu gördüğü zaman kıskansınlar!" demişti. Vali

gelene kadar kapıda bekledik. Gelince de kapı açıldı ve vali dışarıya çıktı. Muşemrah'ın bineği yoktu. O esnada kapıda yanında bir atla başka bir adam daha belirdi ve: "Ey Sevr!" diye seslenmeye başladı. Ben adama yaklaşıp: "Sevr'in yerine başka bir adam ister misin?" diye sordum. "Olur!" deyince de Muşemrah adamdan atı alıp bindi ve yola koyulduk.

Valiyle birlikte Edna'ya vardığımızda düşman izlerine rastladık. Vali bana: "Kim bu izleri takip edip de düşman hakkında haber getirir?" diye sorunca, Utbe: "Ben giderim!" dedi. Sonrasında birkaç arkadaşıyla birlikte izleri takip ederek harekete geçti. Ancak karşılarına çıkan düşmanlar tarafından biri hariç hepsi de öldürüldü. Sağ kalan kişi de kaçıp yanımıza geldi. Bunun üzerine biz de harekete geçtik. Ölülerimize yaklaştığımızda ilk önce Utbe'nin bembeyaz olan bedenini gördüm. Öldürülmüş ve eşya ile giysileri de alınmıştı. Göğsünde altı veya yedi kılıç izi vardı, bir eliyle de edeb yerini kapatmıştı. Utbe'yi ben defnettim.

Utbe'nin öldürülmesinden bir yıl sonra rüyamda yine o arada öldürülen bir genci gördüm. Ona: "Allah sana neler yaptı?" diye sorduğumda: "Beni şehitler ile rızıklandırdığı kimseler arasına kattı" dedi. Ona: "Utbe ile arkadaşlarının durumunu anlat, onlar hakkında bir bilgin var mı?" dediğimde: "Hubâb kasabasında öldürülen kişiler mi?" diye sordu. "Evet!" dediğimde de: "Gökteki tüm melekler tarafından tanınıyorlar!" karşılığını verdi.

(٨٥٨٨)- [٦/٢٢٧] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ فَارِسٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنِي عَوْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَرَّازُ، ثَنَا مَخْلَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: " جَاءَنَا عُتْبَةُ الْغُلامُ، فَقُلْنَا لَهُ: مَا جَاءَ بِكَ؟ قَالَ: جِئْتُ أَغْزُو، قَالَ: قُلْتُ: مِثْلُكَ يَغْزُو؟ قَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ فِيَ الْمَنَامِ أَنِّي آتِي الْمِصِّيصَةِ فَأَغْزُو فَأُسْتَشْهَدُ، قَالَ: فَنُودِيَ يَوْمًا فِي الْخَيْلِ فَنَفَرَ النَّاسُ وَجَاءَ عُتْبَةُ رَاجِعًا مِنْ حَاجَتِهِ فَلَمَّا دَخَلَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ اسْتَقْبَلَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: هَلْ لَكَ فِي فَرَسِي وَسِلاحِي، فَإِنِّي قَدِ اعْتَلَلْتُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَنَزَلَ الرَّجُلُ وَدَفَعَهُ إِلَيْهِ، قَالَ: فَمَضَى مَعَ النَّاسِ فَلَقُوا الرُّومَ، فَكَانَ أَوَّلَ رَجُلٍ اسْتُشْهِدَ "

Mahled b. el-Hüseyin anlatıyor: Utbe bize geldiğinde ona: "Niçin geldin?" dedik. O: "Ben savaşmak için geldim" cevabını verdi. Ona: "Senin gibi biri savaşır mı?" dediğimde: "Ben rüyamda Mıssîsa'ya gidip savaşacağımı ve orada şehid olacağımı gördüm" karşılığını verdi. Bir gün cihad için çağrı yapıldı ve bütün insanlar toplanıp geldi. Utbe ihtiyacını gidermiş dönüyordu. Cihad kapısından girince bir adam onu karşılayıp: "Benim atımı ve silahımı alır mısın? Çünkü ben hasta biriyim" dedi. Utbe: "Olur" deyince, adam atından inip onu Utbe'ye verdi. Utbe insanlarla birlikte yola çıktı ve Rumlarla karşılaştılar. Orada ilk şehid düşen kişi Utbe oldu.

(٨٥٨٩)- [٦/٢٢٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرٌ، ثَنَا إبراهيم، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْبَصْرِيُّ أَبُو جَعْفَرٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عَلِيَّ بْنَ بَكَّارٍ، هَلْ شَهِدْتَ قَتْلَ عُتْبَةَ الْغُلامِ ؟، قَالَ: " لا، وَلَكِنِ اسْتُشْهِدَ وَقُتِلَ فِي قَرْيَةِ الْحُبَابِ "

Ebû Câfer der ki: Ali b. Bekkâr'a: "Utbetu'l-Ğulâm'ın öldürüldüğünü gördün mü?" dediğimde: "Hayır, ancak o, Hubâb köyünde öldürülüp şehid oldu" karşılığını verdi.

(٨٥٩٠)- [٦/٢٢٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُنْدَارٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخُتَّلِيُّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَفْصٍ التَّيْمِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو حَسَنِ بْنُ الْيَسَعِ، قَالَ: لَقِيَ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زَيْدٍ، عُتْبَةَ الْغُلامَ فِي رَحَبَةِ الْقَصَّابِينَ فِي يَوْمٍ شَاتٍ شَدِيدِ الْبَرْدِ، فَإِذَا هُوَ يَرْفَضُّ عَرَقًا، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الْوَاحِدِ: عُتْبَةُ !، قَالَ: نَعَمْ!، قَالَ: فَمَا شَأْنُكَ؟ مَا لَكَ تَعْرَقُ فِي مِثْلِ هَذَا الْيَوْمِ؟ قَالَ: خَيْرٌ، قَالَ: لَتُخْبِرَنِّي، قَالَ: خَيْرٌ، قَالَ: فَقَالَ: لِلأُنْسِ الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ وَالإِخَاءِ، إِلا مَا أَخْبَرْتَنِي، قَالَ: " إِنِّي وَاللَّهِ ذَكَرْتُ ذَنْبًا أَصَبْتُهُ فِي هَذَا الْمَكَانِ فَهَذَا الَّذِي رَأَيْتَ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ "

Ebû Hasan b. el-Yesa' anlatıyor: Abdulvâhid b. Zeyd, kış mevsiminde şiddetli soğuğun olduğu bir günde Utbetu'l-Ğulâm'ı kasaplar çarşısında kendisinden terler boşalırken gördü. "Sen Utbe değil misin?" diye sorunca, o: "Evet" karşılığını verdi. Abdurrahmân: "Neyin var? Bu soğukta neden böyle terlemişsin?" diye sorunca, Utbe: "Hayırdır" dedi. Abdurrahmân:

"Bana sebebini söyleyeceksin" dedi; ama o yine: "Hayırdır" karşılığını verdi. Abdurrahmân: "Aramızdaki samimiyet ve kardeşlik hakkı için söyleyeceksin" deyince, Utbe: "Burada işlediğim bir günahı hatırladım. Bu gördüğün ter onun için benden boşaldı" dedi.

(٨٥٩١)- [٦/٢٢٨] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ خِدَاشٍ، ثَنَا عَبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ، قَالَ: هَاجَتْ رِيحٌ بِالْبَصْرَةِ حَمْرَاءُ، فَفَزِعَ النَّاسُ لَهَا، قَالَ: فَجَعَلَ عُتْبَةُ يَبْكِي وَيَقُولُ: " وَاجَرَاءَتِي عَلَيْكَ وَشِرَائِي التَّمْرَ بِالْقَرَارِيطِ "

Abdulkâhir b. Abdirrahîm der ki: Bir defasında Basra'da kızıl renkte bir fırtına koptu. İnsanlar bu fırtınadan dolayı endişeye kapıldılar. Utbetu'l-Ğulâm ise ağlayarak şöyle demeye başladı: "Yazık bana ki (Rabbim) sana karşı küstahlık edip kîrat kîrat hurma satın aldım!"

(٨٥٩٢)- [٦/٢٢٨] ثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْحَذَّاءُ، ثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، ثَنَا عَبْدُ السَّلامِ الزَّهْرَانِيُّ، ثَنَا أَبُو دِعَامَةَ الزَّهْرَانِيُّ، قَالَ: " كَانَ عُتْبَةُ يَفْتِلُ الشَّرِيطَ فِي بَيْتٍ مَعَ أَصْحَابٍ لَهُ، فَهَاجَتْ رِيحٌ، فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ لا يَدْرِي، فَقُلْتُ: يَا عُتْبَةُ أَمَا تَرَى مَا فِي السَّمَاءِ، قَالَ: فَطَرَحَ الشَّرِيطَ وَقَامَ، فَقَالَ: يَا عُتْبَةُ تَجْتَرِئُ عَلَى رَبِّكَ تَشْتَرِي التَّمْرَ بِالْقَرَارِيطِ، وَكَانَ اشْتَرَى يَوْمَئِذٍ بِقِيرَاطٍ "

Ebû Diâme ez-Zehrânî der ki: Utbe bazı arkadaşlarıyla bir evde ip eğirmekteydi. O sırada bir fırtına koptu. Ben Utbe'nin yanına gittim ama o, benim geldiğimin farkında değildi. Ona: "Ey Utbe! Gökyüzündekileri görmüyor musun?" dediğimde, ipi elinden atıp kalktı ve: "Ey Utbe! Rabbine karşı cüretkâr davranarak kîratlarla hurma mı satın alıyorsun!?" dedi. Utbe o gün bir kırâta hurma satın almıştı.

(٨٥٩٣)- [٦/٢٢٩] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بُنْدَارٍ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخُتَّلِيُّ، ثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الثَّقَفِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي رِيَاحٌ الْقَيْسِيُّ، قَالَ: صَحِبْتُ عُتْبَةَ الْغُلامَ وَقَدِ اشْتَرَى تَمْرًا بِقِيرَاطٍ، فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الْمَغْرِبِ هَاجَتْ رِيحٌ،

فَقَالَ عُتْبَةُ: " إِلَهِي أَنَا أَشْتَهِي التَّمْرَ مُنْذُ سَنَةٍ لَمْ أَحْمِلْهُ، حَتَّى إِذَا أَخَذْتُ شَهْوَتِي أَرَدْتُ أَنْ تَأْخُذَنِي عِنْدَهَا لا أَحْمِلُهَا، فَتَصَدَّقَ بِهَا "

Riyâh el-Kaysî der ki: Utbetu'l-Ğulâm ile yoldaşlık ettim. Bir ara bir kîrat hurma satın aldı. Akşam vakti olunca da bir fırtına koptu. Bunun üzerine Utbe: "Allahım! Bir yıldan beri canım hurma çektiği halde yemek için almadım. Ama alıp bu isteğimi gidermek istediğimde canımı da almanı istedim. Onun için bir daha da almam" dedi ve hurmayı sadaka olarak dağıttı.

(٨٥٩٤)- [٦/٢٢٩] حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدِ بْنُ حَيَّانَ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا أَحْمَدُ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ بَكْرٍ، قَالَ: كَانَ عُتْبَةُ الْغُلامُ يَأْخُذُ دَقِيقَهُ، فَيَبُلُّهُ بِالْمَاءِ فَيَعْجِنُهُ وَيَضَعُهُ فِي الشَّمْسِ حَتَّى يَجِفَّ، فَإِذَا كَانَ اللَّيْلُ جَاءَ فَأَخَذَهُ وَأَكَلَ مِنْهُ لُقَمًا، قَالَ: ثُمَّ يَأْخُذُ الْكُوزَ فَيَغْرِفُ مِنْ حَبٍّ كَانَ فِي الشَّمْسِ نَهَارَهُ، فَتَقُولُ مَوْلاةٌ لَهُ: يَا عُتْبَةُ، لَوْ أَعْطَيْتَنِي دَقِيقَكَ فَخَبَزْتُهُ لَكَ وَبَرَّدْتُ لَكَ الْمَاءَ، فَيَقُولُ لَهَا: " يَا أُمَّ فُلانٍ قَدْ سَدَدْتُ عَنِّي كَلْبَ الْجُوعِ "

Bekr der ki: Utbetu'l-Ğulâm un alıp su ile yoğurur ve güneşe kuruması için koyardı. Gece olduğu zaman gelip onu alır ve ondan lokmalar yerdi. Sonra gündüz güneşte olan su küpünden bir bardak (su) alırdı (ve içerdi). Onun azatlı cariyesi: "Ey Utbe! Bana un versen, ben de onu sana ekmek yapsam ve senin için su soğutsam" dediğinde: "Ey Ümmü Filan! Ben açlığımı giderdim" derdi.

(٨٥٩٥)- [٦/٢٢٩] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، ثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْفَرَجِ الْعَابِدُ، قَالَ: كَانَ عُتْبَةُ يُعْجِنُ دَقِيقَهُ وَيُجَفِّفُهُ فِي الشَّمْسِ، ثُمَّ يَأْكُلُهُ، وَيَقُولُ: " كِسْرَةٌ وَمِلْحٌ، حَتَّى يُهَيَّأَ فِي الدَّارِ الآخِرَةِ الشِّوَاءُ وَالطَّعَامُ الطَّيِّبُ "

Abdullah b. el-Ferec el-Âbid der ki: Utbe unu yoğurur ve güneşte kuruturdu. Sonra da yer ve: "Âhiretteki etler ve güzel yemekler hazırlanana kadar ekmek parçası ve tuz" derdi.

)٨٥٩٦(- [٢٢٧٦] حدثنا أخذد ن إ خاق، ثا جفر بن أخذت، ثا ^ شر الجغد، ثا مج ذد شر اتخثيي، حدبتي أخذد س إسحاق الجقنزمي، ثا تأمه انثؤائ، قال: ٠٠ 'كان عتبة انئ لام ص نقالي لثصزة، وكان من أصحاب الفأق، وكان قد ئوث فس ه سس ن فلم ه، ثتمنذى و كثة هتمة وتتحر ؛أخزى، وكل ا يصوم ؛ لأهن نذر ي الثواج د واخ لابين ".

Selemetu'l-Ferrâ der ki: Utbetu'l-Ğulâm Basra âbidlerinden idi. Onlar ekmek kırıntılarıyla yaşayan kimselerdi, O, kendisi için altmış ekmek kırıntısını yiyecek yapmıştı. Her akşam bir parça yerdi. Biriyle de sahur yemeğini yerdi, O her gün oruç tutar, sahilleri ve mezarlıkları mesken edinirdi.

)٨٥٩٧(- [٢٢٧٦] حدق ا أخذد سشعدار، ثا ج ذ م س أحمد، ثا إبراهيم ١ ^ ^ ، ثا أبو يوئن يعموث بن إ خاق، ثا لب و عم ر ان صري، قاد: " كان وأس مال عتبه فلغا، قشتري بفلس الحوص، قادا عملهبا عة يت لا ث ملوس، معلس يتص دق به، وفلس يبخذه زلن مال ه، فلس يشتري به قساب مطر عليه، قاد أبز يونفت: فلق لدانئ يومئذ ث لا ث ملوس كناي ".

Ebû Ömer el-Basrî der ki: Utbe'nin bütün malı bir fils[1] idi. Bir filse hurma yaprağı alır ve onu işleyip üç filse satardı. Bir filsi tasadduk eder, bir fils ile tekrar mal alır, bir filsle de kendisiyle iftar edecek bir şeyler alırdı. (Ravi) Ebû Yusuf: "O zamanlar dânık, üç büyük fils ederdi" diye eldedi.

)٨٠٩٨(- ل٦/٢٣٠ [-حدثنا عتد اله بن مج ذد بن جعفر، ثا أخذد بن/ ئس بن ئصر، ثا أج ذد ن إ ناي لم بن *كثير، حدثني حال د ن خداش، ثا محم د بن نشوي، وكان0 ني لا مه ص ى زاسب، قات: خاء-ا ئ ا كدح إر امحلآ قات: ئنئا أنتق ا، ئذث أل صحابه: " اشتزوا نحئا بدؤه م واطثحوة سكتا غ، حش ثعص ى به غية، قادت ئنثا ص ش الجش اء معب اه، هاد: ملى ت: اطنتوة، جاد: ملثوة هوجدوه قي ج ت من أمحاج فت

1 Altm ve gümüş olmayan bakır v.s. den basılmış paradır. Irak dinarının binde biridir.

أَخَذَ سَوِيقَ دَقِيقٍ كَانَ مَعَهُ، فَجَعَلَهُ فِي خِرْقَةٍ فَصَبَّ عَلَيْهِ مَاءً وَهُوَ يَأْكُلُ مِنْهُ وَعَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ، قَالَ: قُلْتُ: سُبْحَانَ اللَّهِ إِخْوَانُكَ قَدْ عَمِلُوا لَكَ شَيْئًا، قَالَ " هَذَا يَكْفِينِي "

Râsib oğulları âbidlerinden Muhammed b. Mestûr der ki: Utbetu'l-Ğulâm meraya yanımıza geldi. Akşam olduğu zaman arkadaşlarına: "Bir dirheme et alın ve Utbe için bir akşam yemeği yapm" dedim. Utbe yatsı namazını kıldıktan sonra ortadan kaybolmuştu. "Onu bulun" dediğimde aradılar ve evlerden bir evde buldular. Yanında bulunan undan alarak bir bezin içine koymuş ve üzerine su dökmüştü. Ondan yemekte ve gözyaşları akmaktaydı. Ona: "Sübhânallah! Kardeşlerin senin için yemek yaptı" dediğimde: "Bu bana yeter" karşılığını verdi.

(٨٥٩٩)- [٦/٢٣٠] حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، ثَنَا جَعْفَرُ بْنُ فَارِسٍ، ثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ الأَنْبَارِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَاتِمٍ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيُّ، ثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَطَاءٍ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْيَرْبُوعِيُّ، قَالَ: " نَازَعَتْ عُتْبَةَ الْغُلامَ نَفْسُهُ لَحْمًا، فَقَالَ لَهَا: انْدَلِعِي عَنِّي إِلَى قَابِلٍ فَمَا زَالَ يُدَافِعُهَا سَبْعَ سِنِينَ، حَتَّى إِذَا كَانَ فِي السَّابِعَةِ أَخَذَ دَانِقًا وَنِصْفَ إِفْلاسٍ، فَأَتَى بِهَا صَدِيقًا لَهُ مِنْ أَصْحَابِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زَيْدٍ خَبَّازًا، فَقَالَ: يَا أَخِي إِنَّ نَفْسِي تُنَازِعُنِي لَحْمًا مُنْذُ سَبْعِ سِنِينَ، وَقَدِ اسْتَحْيَيْتُ مِنْهَا كَمْ أَعِدُهَا وَأُخْلِفُهَا فَخُذْ لِي رَغِيفَيْنِ وَقِطْعَةً مِنْ لَحْمٍ بِهَذَا الدَّانِقِ وَالنِّصْفِ، فَلَمَّا أَتَاهُ بِهِ إِذَا هُوَ بِصَبِيٍّ، قَالَ: يَا فُلانُ أَلَسْتَ أَنْتَ ابْنُ فُلانٍ وَقَدْ مَاتَ أَبُوكَ، قَالَ: بَلَى، قَالَ: فَجَعَلَ يَبْكِي وَيَمْسَحُ رَأْسَهُ، وَقَالَ: " قُرَّةُ عَيْنِي مِنَ الدُّنْيَا أَنْ تَصِيرَ شَهْوَتِي فِي بَطْنِ هَذَا الْيَتِيمِ فَنَاوَلَهُ مَا كَانَ مَعَهُ " ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾

Ahmed b. Atâ Ebû Abdillah el-Yarbûî bildiriyor: Utbetu'l-Ğulâm'ın canı et çeker, ancak her defasında ileri bir zamana atar ve isteğini bastırırdı. Bu şekilde yedi sene boyunca bu isteğini erteletti. Yedinci yılda ise bir *dânık* ile yarım *fils* alıp, Abdülvâhid b. Zeyd'in fırıncı olan bir arkadaşına geldi. Ona: "Kardeşim! Canım yedi yıldır et çekiyor ve artık bu isteğimi erteletmekten ve ileriye atmaktan utanır oldum. Bu bir dânık ile yarım filsle bana iki ekmek ve bir parça et al!" dedi. Fırıncı, Utbe'nin istediklerini alıp ona verdikten sonra Utbe bir çocukla karşılaştı. Ona: "Sen ölen filan kişinin oğlu